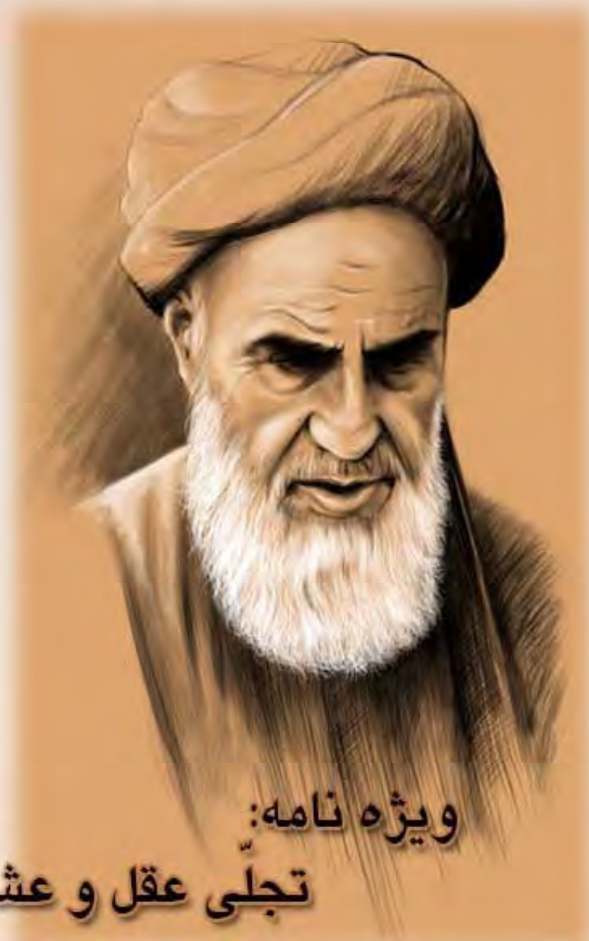


# اسلام‌شناسی

فصلنامه علمی تخصصی - شماره ۲۲



ویژه نامه:

تجلی عقل و عشق

در فرهنگ مقاومت

نشریه علمی تخصصی اسلام‌شناسی

رسول خدا می فرمایند:  
هیچ قطره‌ای در نزد خداوند، دوست  
داشتنی‌تر از قطره‌ی خونی که در راه  
خدا، ریخته می‌شود، نیست.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص):  
مَا مِنْ قَطْرَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ  
مِنْ قَطْرَةٍ دَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ



آدرس:  
مطبع - چهار راه لشکر - بزرگ میدان امام خمینی (ره) - امام خمینی ۴۸  
مدرسه علمیه اسلام‌شناسی حضرت زهرا (س)  
تلفن: ۰۲۱-۸۵۲۵۵۱۱ - ۸۵۲۵۷۸۱  
نماینده: ۸۵۱۵۱۵۴ - www.islamshenasi.ir

معاونت پژوهش مدرسه علمیه اسلام شناسی با هدف بررسی اصول و شاخصه های حاکم بر تفکر مقاومت در دفاع مقدس برگزار می نماید.



# تبلیغ عقل و عشق در فرهنگ مقاومت

مهلت ارسال: ۱۳۹۲/۱/۱۶

محورهای بحث:

- ۱) اصول و مبانی فرهنگ مقاومت
  - اصول اعتقادی در فرهنگ مقاومت
  - اصول اخلاقی در فرهنگ مقاومت
  - اصول سیاسی در فرهنگ مقاومت
  - اصول اقتصادی در فرهنگ مقاومت
  - اصول مدیریتی در فرهنگ مقاومت
  - اصول عرفانی در فرهنگ مقاومت
  - اصول هنری در فرهنگ مقاومت
- ۲) شاخصه های فرهنگ مقاومت
  - ولایت در فرهنگ مقاومت
  - عقلانیت در فرهنگ مقاومت
  - عدالت در فرهنگ مقاومت
  - مصلحت در فرهنگ مقاومت
  - معنویت در فرهنگ مقاومت
  - عشق در فرهنگ مقاومت
- ۳) سبک زندگی در فرهنگ مقاومت
  - زندگی فردی در فرهنگ مقاومت
  - زندگی اجتماعی در فرهنگ مقاومت
  - سنت های اجتماعی در فرهنگ مقاومت

## و اخبار

محورهای بحث:

- ۱) نقش خانواده در تحکیم عقاید دینی
  - پدر
  - مادر
  - بستگان و...
- ۲) نقش جامعه در تحکیم عقاید دینی
  - مراکز آموزشی
  - دوستان
- ۳) نقش وسایل ارتباط جمعی در تحکیم عقاید دینی
  - مجلات
  - رسانه ها و....

### شرایط پذیرش مقالات:

- فایل مقالات به پست الکترونیکی مدرسه علمیه اسلام شناسی ارسال گردد و یک نسخه از مقاله در آدرس ایمیل ارسال گردد.
- مقالاتی که صرفاً کلی از اینترنت باشند قابل قبول نبوده
- مقاله از آنجایی نباید قلم رو داشته نشود و اسامی تشریحی به نسبت رسیده باشند.
- ذکر کلی مشخصات، عنوان و شماره صفحه مورد استفاده ضروری می باشد.
- نظیر گروه ها و درج نام و نام خانوادگی و به قلم و به صورتی مجزای آنها می گردد.
- همچنین به سه روز از کلیه شرکت کنندگان نیز به قلم و به صورتی مجزای آنها می گردد.

معاونت پژوهش مدرسه علمیه اسلام شناسی حضرت زهرا سلام الله علیها برگزار می کنند.

## فضائل

(محیط و نقش آن در تحکیم عقاید دینی)

مهلت ارسال آثار  
۱۳۹۱/۶/۱۵



پس ضمن خالصه سینه چهار راه لشکر - ایام حسین ۴۸  
کتاب ۴۸۴ صفحه اول معاونت پژوهش مدرسه علمیه اسلام شناسی  
سرت زهرا سلام الله علیها شماره تماس: ۰۲۱۵۱۳۱۵۸۵

Ehsan@maragheh.ac.ir

پست الکترونیکی

فصلنامه علمی - تخصصی  
اسلام شناسی



### فهرست منابع:

صاحب امتیاز:  
مدرسه علمیه اسلام شناسی حضرت  
زهرآ (سلام الله علیها)  
مدیرمسئول: فرزانه طالقانی  
سر دبیر: بجمه حسینی

- ۲.....سرمقاله.....
- ۴.....نقش ولایت در فرهنگ مقاومت.....
- ۲۴.....نقش عشق در فرهنگ مقاومت.....
- ۴۲.....اصول مدیریتی در فرهنگ مقاومت.....
- ۶۲.....زندگی زنان در فرهنگ مقاومت.....
- ۷۲.....عشق از دریچه عقل.....
- ۷۴.....کلام آخر.....



آدرس : مشهد خیابان چهارراه لشگر - امام خمینی ۴۸ - مدرسه علمیه اسلام شناسی حضرت زهرا سلام الله علیها  
تلفن : ۰۵۱۱۸۵۴۸۷۸۹ شماره : ۸۵۱۵۱۵۴

[www.islamshenasi.ir](http://www.islamshenasi.ir)

# سرمقاله

شهدا ستارگانی در کهکشان هستند که با تمسک به آنها راه را می توان یافت.

## در

سنله عقل و عشق.

استوار است و طبیعتاً یکی از تجلیات بارز آن ، مقاومت در دوران دفاع مقدس است.

مسئله ای بنیادی است. انسان در عین عقلانیت، می تواند عاشق باشد و در عین عاشق بودن و شیدایی نیز می تواند عین عقلانیت را داشته باشد.

نمود بارز هماهنگی عقل و عشق در امام راحل و سلحشوران جبهه های نور؛ که قطره ای از دریای خروشان عشق حسینی را با خود همراه داشتند می باشد. که عقل متعارف نه تنها آنها را از

اساس عالم بر عقل و عشق

راه خود باز می داشت، بلکه شماتت هم میکرد، اما عشق و عقل برین آنها را راه می برد. اگر عشق الهی نبود هیچگاه انقلاب اسلامی به ثمر نمی رسید و هیچگاه جنگ و دفاع مقدس نتیجه نمی داد. زیرا هیچگاه عقل به رفتن روی مین فتوا نمی دادا این عشق است که از خودگذشتگی را نزدیک ترین طریق رسیدن به لقا، الله میداند و در عین حال با محاسبه دقیق عقل برای فتح و پیروزی اسلام همراه است.

لذا در این مجموعه برخی از مقالات ارائه شده در فراخوان همایش "تجلی عقل و عشق در فرهنگ مقاومت" تقدیم می گردد.

از آنجا که انتقال معنویات و فرهنگ

نقش

# «ولایت» در فرهنگ مقاومت



## چکیده:

از عوامل موثر در بالا بردن روحیه مقاومت، ولایت مداری است که نمونه بارز آن پیروزی ایران در دفاع مقدس و همچنین ناکامی دشمن در جنگ نرم می باشد. ملت ایران دانسته اند که مقاومت به تنهایی نمی تواند کار به جایی ببرد بلکه باید علاوه بر مقاومت پشتیبان و پیرو ولایت باشند.

در این میان، رهبر هم خود نمونه یک انسان کمال یافته است که مردم می توانند در همه امور ایشان را الگوی خویش قرار دهند. خود رهبر، نهایت غیرت و شجاعت و پایداری است و در اینصورت است که می تواند ملتی را به مقاومت و شجاعت فرا بخواند و جامعه ای را از هجوم های جسمی و روانی دشمن رهایی بخشد.

## کلید واژه:

ولایت، دفاع مقدس، جنگ نرم و تهاجم فرهنگی، مقاومت

## مقدمه:

دوران هشت سال دفاع مقدس به فرموده مقام معظم رهبری (اوج افتخارات ملت ایران است) لذا برای حفظ و انتقال ارزش های دفاع مقدس و فرهنگ مقاومت و ایثار و شهادت به نسل آینده بایستی این فرهنگ با جدیت در برنامه ریزی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور مدنظر قرار گیرد.

در این میان، نقش و تأثیر حضرت امام و نفس گرم و دل پر ایمان و غیرت و شجاعت ایشان در شکوفا کردن استعداد های عمومی کشور در مواجهه با شرایط تهدید و بحران، انکار نشدنی است.

ایشان به حکم ولایت الهی خویش بر امت، لحظه ای از رسالت مدیریت سدرانه، هوشمندانه و همه جانبه نهضتی که مردم به واسطه اعتماد به ایشان پای در آن نهاده بودند غافل نمانده دلیل اصلی پیروزی انقلاب را

می توان همین رهبری و ولایت دانست و گرنه کشورهای زیادی در مقابل دشمن دفاع کردند و بسیار شهید دادند ولی در نهایت هم به پیروزی نرسیدند چون ولایت رهبری واحد را نداشتند.

پس بسیار اهمیت دارد که نسل امروز و آینده بدانند که مگر رهبری چه کردند و مردم چطور از رهبر خود، تبعیت کردند و چگونه مقاومتی کردند که به پیروزی رسیدند تا با الگو گرفتن بتوان در این عصر و مشکلات فراوانش از جمله تحریم و جنگ نرم مقاومت نموده و با پیروی از مقام معظم رهبری به پیروزی کامل دست پیدا کرد و انقلاب خود را به انقلاب امام زمان عجل الله

## تعالی فرجه الشریف متصل نماییم .

### تعریف ولایت

ولایت واژه عربی و از ریشه (ولی) گرفته شده و در لغت به معنای دوست ، دوستدار ، یاور ، تصدی امر ، سرپرستی ، رهبری و حکومت است از نظر اصطلاحی ، معنای ولایت در حوزه کلامی ، مورد نظر می باشد . در علم کلام ، ولایت معنای عام و فراگیر دارد و به معنای امامت و رهبری اجتماعی و تاریخی طرح می شود .

از دیدگاه علمای علم کلام ، ولایت یک مسأله اعتقادی است که جایگاهی بس رفیع دارد و منظور از آن ، استمرار کلیه شؤون هدایت و رهبری پیامبر اکرم ( به جز نبوت ) در جانشینان آن حضرت است یعنی پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم جریان امامت و رهبری ، همچنان تداوم یافته و مسئولیت خطیر سرپرستی مسلمین ، بر عهده ائمه معصومین و نواب آنان قرار گرفته است .

نکته قابل توجه آنکه ، در فرهنگ دینی ، ارتباط بین امام و مأموم ، تنها یک رابطه سیاسی یا سازمانی نیست که بر اساس برخی مصلحت اندیشی ها و سودجویی ها شکل گرفته باشد بلکه رابطه ای کاملاً عاطفی و مبتنی بر عشق و محبت طرفینی است . بنابراین در مفهوم کلامی ولایت ، معنای عمیقی از عشق و محبت و دوستی نیز نهفته است .

پس ولایت فقیه ، به معنای حاکمیت فقیه جامع الشرایط بر جامعه اسلامی و سرپرستی کلیه شؤون زندگی اجتماعی ، توسط ایشان است!

### تعریف مقاومت

واژه مقاومت برگرفته از فعل ثلاثی قوم می باشد و به معنای به با خاستن و بایدار ماندن است ، فرهنگ معین ، مقاومت را از نظر لغوی ، ایستادگی و برابر کردن معرفی می کند و آن را از نظر اصطلاحی در مبادرت به نبرد تدافعی ، وضعیتی می داند که فرماندهی ، آن را موضع مقاومت معرفی کرده و براساس همین موضع مقاومتی با تمام قوای خود مبادرت به نبرد می کند بنابراین معنای غالب مقاومت ایستادگی و پایداری در برابر چیزیست که توازن را چه از بعد داخلی و چه خارجی بر هم زده باشد .

قرآن کریم ، مقاومت را در چند صورت واجب شرعی و ضروری بشر می داند که نبود آن در زمین منجر به فساد خواهد شد : گرایش های نفسانی ، ردایل اخلاقی ، کجروی و ناهنجاریهای اجتماعی ، حاکم جور ، تجاوزگران و اشغالگران<sup>۱</sup> .

### نقش ولایت در مقاومت هشت سال دفاع مقدس

بی تردید رهبری و فرماندهی امام خمینی از برجسته

ترین ارزش های معنوی و فرهنگی دفاع مقدس است . شخصیت معنوی و نافذ و نیز ویژگیهای اخلاقی پیامبرگونه و منحصر به فرد ، از حضرت امام رهبری بی مانند ساخته بود که سیره نظری و عملی اش بر دفاع مقدس تأثیر عمیق و انکارناپذیری داشت .

دفاع مقدس ، نخستین تجربه ای بود که در آن ، فقیهی جامع الشرایط ، در جایگاه ولای جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام معصوم علیه السلام و فرماندهی کل نیروهای مسلح را به عهده گرفت و نبردی طلاقت فرسا و طولانی را پیروزمندانده هدایت کرد. حضرت امام خمینی رحمت الله علیه باهوش و ذکاوت خدادادی و ایمان استوار و با الهام از فرهنگ غنی اسلام و سیره پیشوایان معصوم ، تدابیر شگرف و شیوه های نویسی ابداع کرد که با به کارگیری آنها ، از آزمون رهبری و هدایت کلان جنگ تحمیلی سربلند بیرون آمد<sup>۲</sup> چند عنصر زیر بنایی هنر و فرماندهی و امامت حضرت امام به این قرار است : از ویژگیهای مهم اخلاقی برای رهبران و فرماندهان ، شجاعت و دلوری است . این خصلت نقش

حساسی را در ترغیب نیروهای رزمی به جنگ و پیروزی بر دشمن ایفا می کند.

حضرت امام خواه در دوران مبارزه با طغوت و خواه در دوران دفاع مقدس با شجاعت و دلیری کم نظیری وارد صحنه مبارزه شد. به تعبیر یکی از علما او ترس را ترساند که به دلهای اولیای الهی راه نیابد... او هرگز نترسید و نترساند.<sup>۲</sup>

آن هنگام که وزیر دفاع آمریکا به طور علنی تهدید کرده بود که آمریکا در این جنگ هر زمانی که صلاح بداند از دوستان عرب خود پشتیبانی خواهد کرد، امام با شجاعت فرمود: "هریک از اینها بخواهند تعدی بکنند ما تا آخرین نفسمان مقابلش می ایستیم."<sup>۵</sup>

یکی دیگر از خصوصیات روحی و رفتاری امام آرامش و طمأنینه قلبی ایشان بود و این آرامش تأثیر مهمی در تصمیم گیری های دفاع مقدس داشت و عامل مؤثری برای استقامت رزمندگان در صحنه نبرد و تقویت روحیه آنان در مقابل هجوم دشمن بود از دیگر خصوصیات امام شهادت طلبی بود. امام شهادت را فوژی عظیم می دانست و می فرمود (ما امروز به انتظار شهادت نشسته ایم تا فردا فرزندانمان در مقابل کفرجهانی باسرافرازی بایستند).<sup>۶</sup>

ایشان بارها در پیام های خود آرزوی شهادت و نوشیدن شهد گوارای آن را است: از جمله

(امروز خمینی آغوش و سینه خویش را برای تیرهای بلا و حوادث سخت و برابر همه توب ها و موشک های دشمنان باز کرده است و همچون همه عاشقان شهادت برای درک شهادت روز شماری می کند).<sup>۷</sup> تواضع و فروتنی امام مانند دیگر ویژگیهای امام سبب تحول معنی و روحی ملت ایران و رزمندگان در هشت سال دفاع مقدس بود امام می فرمود: (اگر به من خدمتگزار

بگویند بهتر از اینست که رهبر)<sup>۸</sup> و حملات دشمن بود. برادر رزمنده ای که در یکی از

امام علاقه ای خاص به فرزندان معنوی خویش داشت به سخن دیگر، ارادت و علاقه مریدان و مراد دو جانبه بود امام مصداقی از آیه (اشداه علی الکفار رحماء بینهم)<sup>۹</sup> بود. از این رو با دشمنان و استکبار جهانی با صلابت، و با مردم و رزمندگان با محبت و صمیمیت برخورد می کرد.

از ویژگیهای بارز رهبری حضرت امام (ره)، قاطعگیری های ایشان در موضع گیری های سیاسی و نظامی بود. قاطعیت ایشان در رهبری و فرماندهی عالی جنگ گره های کور را می گشود و بن بست های ایجاد شده در برنامه های رزمی و نظامی را باز می کرد.

صلابت و پایداری حضرت امام، نفوذ معنوی فوق العاده ای در میان رزمندگان و ارادتمندان امام داشت و هرگاه امام فرمان استقامت می داد، آنان از عمق جان پذیرایی آن بودند.

استقامت آزادگان سراقراز در برابر شکنجه های دژخیمان بعضی، رشحه ای از صلابت واستوار امام در برابر فشارها

عملیات ها به اسارت دشمن درآمده بود، می گفت: "دلم حسایی گرفته بود به طوریکه خودم را زیاد بردم ناگهان سخن امام به ذهنم آمد که فرمودند: شما سربازان امام زمان هستید پیروزید، چه بکشید و چه کشته شوید. این کلام مایه قوه قلب من شد و با صبر و استقامت، خودم را برای رنج های غیر مترقبه آینده آماده کردم."<sup>۱۰</sup>

دور اندیشی و زرف نگری از ویژگیهای فخر و از مهمترین رمزهای فرماندهی موفق امام خمینی است، حضرت امام رحمت الله علیه در دوران جنگ و پیش از آن، نقشه ها و راهبرد دشمن را از قبل می شناخت. امام با هوشیاری تمام با توجه به بالندگی جمهوری اسلامی در جهان و ضربات سخت حدود انقلاب و اسلام و بیداری اسلامی بر منافع جهانی دریافت که قدرتمندان و مستکبران از هیچ تلاشی برای براندازی نظام نوپای جمهوری اسلامی ایران دریغ نخواهند کرد. از این رو به ملت ایران یادآور شد که دلیل اصلی دسیسه ها و حمله

های دشمن ، اسلام خواهی نظام و مردم است و دشمن برای رویارویی با اسلام و متوقف کردن احکام نورانی آن ، جنگ را بوسیله عراق بر ایران تحمیل کرده است.<sup>۱۱</sup> (دشمن اصلی (در نگاه مستکبران ) اسلام است ، نه ارتش ، نه روحانیت و نه جمهوری اسلامی و نه حکومت اسلامی)<sup>۱۲</sup>

حضرت امام برحقیقت مبارزه قاطع و بی امان حق با باطل به معنای عام آن و سازش ناپذیر بودن آن دو تأکید می ورزیدند و در هدف خود از قاطعیت ویژه و عزم راسخ و تغییر ناپذیری برخوردار بودند حرکت و انقلاب خود را بر همین اساس و اندیشه استوار ساخته بود . در بیان علت عدم پذیرش صلح تحمیلی فرمود :

"ما به اینها هیچ راه صلح و سازشی نداریم برای اینکه مقصد ما یک مقصدی است و آن اسلام است ... و مقصد آنها یک مقصد غیر اسلامی است اسلام و ضد اسلام نمی شود با هم تفاهم کند."<sup>۱۳</sup>

این خصوصیات و بسیاری از خصوصیات روحی و رفتاری دیگر در امام ، سبب شد که ملت ایران در تمام سختی

ها و کمبودهایی که جنگ به همراه داشت به رهبری فرزانه و کمال یافته دلخوش باشند و با تاسی از چنین رهبری که خود نمونه بارز ایستادگی و شجاعت و قاطعیت بود، روحیه مقاومت علیه دشمن را در خود تقویت کرده و با تمام نیرو و تا آخرین نفس از اسلام و میهن و رهبر خود دفاع کنند.

#### نقش ولایت پذیری مردم در مقاومت علیه دشمن در ۸ سال دفاع مقدس :

از باورهایی که تأثیر زیادی در پیروزی و سرافرازی رزمندگان اسلام در آزمون بزرگ جنگ تحمیلی داشت باور داشتن ولایت فقیه و التزام قلبی و عملی به آن است .

اطاعت از رهبری جامعه اسلامی ، حوزه ای وسیع تر از نظام دفاعی دارد . این اطاعت باید صادقانه و همراه با حب قلبی باشد زیرا رهبری از مصادیق بارز

اولوالامر است که وجوب اطاعت صادقانه از آن ، همدیفاطاعت از خدا و رسول است «یا ایها الذین ءامنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول واولی الامر منکم»<sup>۱۴</sup>



در گستره حکومت رهبر الهی ، همه اقشار ملت باید حقوق رهبری را رعایت کنند که بزرگترین حق او اطاعت آگاهانه و صادقانه است و این حق ، هرگز به حوزه سازمان یا نهاد خاصی محدود نمی شود بلکه هر مسلمان متعددی باید در هر شرایط و موقعیتی که هست باید از رهبرش اطاعت کند مگر اینکه از حوزه اسلام و کشور مسلمین خارج شود .

اما کسانی که در کسوت مدافعان اسلام در می آیند باید فدایی رهبر خود باشند زیرا یک مدافع هوشیار می داند که اطاعت و حفظ رهبر ی ، حفاظت از اسلام و بقای

توحید و آیین حق است چنانچه وقتی در جنگ احد جان پیامبر گرامی اسلامی در معرض خطر قرار می گیرد حضرت علی علیه السلام و عده ای دیگر از مجاهدان ، گرد وجود پیامبر حلقه می زنند تا مبادا بر آن حضرت آسیبی وارد شود .

همچنین امام علی علیه السلام درباره اطاعت خود از رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند :

"ما در رکاب پیامبر آنچنان مخلصانه می جنگیدیم و برای پیشبرد حق از هیچ چیز باک نداشتیم که حاضر بودیم فرزندان ، برادران ، عموهای خویش را در این راه بکشیم . این کار جز بر تسلیم و ایمان مانمی افزود."<sup>۱۵</sup>

بدین ترتیب ، جبهه گیری در برابر فرمان مقام رهبری حرام است و هر مسلمان پویژه مدافع اسلام که در لباس نظامی خدمت می کند باید آگاهانه تسلیم فرامین رهبری باشد.<sup>۱۶</sup>



رزمندگان و ملت ایران به این امور واقف بودند و افزون به محبت بسیار به حضرت امام رحمت الله علیه عمقاً باور داشتند که ایشان جانشین امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است و از ولایت امام معصوم، دو شأن مرجعیت دینی و زعامت سیاسی جامعه اسلامی و را داراست. از این رو همچنانکه ولایت معصوم را پذیرفته بودند و به مقتضای آن عمل می کردند ولایت حضرت امام را نیز به عنوان فقیه جامع الشرایط پذیرفته و به لوازم آن پایدار بودند و اطاعت و پیروی از ایشان را بر خود واجب می دانستند هرگاه امام فرمان حضور در جبهه ها را می داد رزمندگان سرازیر نمی شناختند و آن زمان که نیروهای مسلح را به وحدت و برادری در میان خود و صلابت و پایداری در مقابل دشمن فرا می خواند ارتش و سپاه و بسیج به حضرتش لبیک می گفتند و در همه حال مطیع رهبر خود بودند. در خاطرات شهید به روایت حبیب الله عسگر اولادی آمده است:

"آن روزها، موضع شهید فضل الله محلاتی در برابر بنی صدر، برای خیلی ها مهم بود، برای من هم کم کم

همه روحانیون بر جسته و مهم کشور در مقابل بنی صدر موضع گرفتند، اما شهید محلاتی هنوز موضعی نداشت و این جای سوال بود. رئیس سازمان اوقاف بودم و برای توصیفی که موضوعش را نمی دانستم به دفتر رئیس جمهور احضار شده بودم، مدتی منتظر بودم که شهید محلاتی همراه با آیت... انواری از دفتر بیرون آمدند. پرسیدم: در ارتباطات چه توجیهی دارید وقتی که نظر همه از بنی صدر برگشته و همه آقایان و دوستان علیه بنی صدر موضع گرفته اند، اما شما...؟ شهید محلاتی گفت: یک توجیه بیشتر ندارد و آن اینکه امام فرموده اند هنوز باشید. این مردان بزرگ، امتحان بزرگتری را پس داده بودند و پس می دادند. حفظ فرمان امام را بر حفظ شخصیت خود ترجیح داده و این کار کوچکی نبود."<sup>۱۷</sup>

در طول تاریخ اسلام، کمتر اصحاب و یارانی را چون اصحاب و یاران حضرت امام رحمت الله علیه از لحاظ تعداد و اطاعت و وفاداری می توان سراغ گرفت. رزمندگان اسلام افزون بر اطاعت بی چون و چرا و البته

آگاهانه از حضرت امام به ایشان به دیده اسوه عملی می نگریستند از قدرت و ایمان و قوت روحی امام روحیه می گرفتند و صلابت امام در مقابل تجاوزگران و حامیان شرقی و غربی شان، مقاومت و پایداری آنها را دو چندان می ساخت. این اسوه پذیری و الگو گیری مرهون عشق زاید الوصف رزمندگان به حضرت امام بود.

این عشق و باور ولایت فقیه به طوری بود که حتی آزادگان سرافراز نیز در دوران سخت اسارت و زیر شکنجه بعثیان حاضر نبودند برای رهایی و آسایش خود کوچکترین اهانتی نسبت به حضرت امام روا بدارند.

"روزی بعثیان ناجوانمرد یک بسیجی را زیر فشار می گذارند که به امام ناسزا بگوید این بسیجی دلاور با کمال شجاعت می گوید اگر شما برای رهبران ارزش قائل نیستید من به رهبرم ایمان دارم و حاضرم بمیرم اما به رهبرم توهین نکنم"<sup>۱۸</sup>.

**مقاومت و ایستادگی رزمندگان در برابر سختی ها و تهدیدات دشمن، اراده آنها را برای ادامه نبرد قویتر می ساخت آنها، صبر را صرفاً تحمل فشارهای دشمن نمی دانستند بلکه به معنای تصمیم گیری عاقلانه و حساب شده بر اساس شناخت مواضع و توانمندیهای دشمن و به استیصال کشاندن دشمن می دانستند.**

آنها معتقد بودن مقاومت در برابر دشمن، نزد خداوند اجر فراوان داشته و خدا عزت و قدرت دفاعی آنها را تضمین می کند. ایشان مصداق واقعی سخن امام صادق

علیه السلام بودند که درباره ثبات قدم مومن می فرماید: "شخص مؤمن از آهن آبدیده محکم تر است زیرا آهن هنگامیکه وارد آتش می شود نرم می گردد اما مومن اگر کشته شود و زنده گردد و دوباره به قتل برسد قلبش هیچ تنبیری نمی کند."<sup>۱۹</sup>

کلام رهبری در ایستادگی و مقاومت رزمندگان بی تأثیر نبود. ایشان در جملات مختلف مردم را با پایداری دعوت می کردند از جمله اینکه می فرمودند: "ملتی که شرافت خودش را حفظ کند اسلام را که مبدأ همه شرافتهاست بخواهد حفظ کند این ملت باید علاوه بر جهاد، استقامت در جهاد هم داشته باشد."<sup>۲۰</sup>

علاوه بر اینکه رزمندگان اسلام به دستورات امام با عشق و ارادت گردن می نهادند در وصیت نامه هایشان مردم را به پیروی از امام و مقاومت در برابر دشمن توصیه می کردند از جمله اینکه: شهید قاسم مهریان که در تاریخ ۶۶/۴/۱۶ در شلمجه به شهادت رسید در وصیت نامه اش آورده بود که: "ملت گرمایی و به خدا پیوسته ایران، من به مشکلات شما واقف هستم اما بدانید که تحمل شما

باعث گردید تا ما در سیاست خارجی به طور صد درصد مستقل باشیم، ای ملت بزرگوار، از مشکلات نهر اسید و پروانه صفت گرد شمع نور رهبر بچرخید برزمید که بهشت را به بها می دهند نه به بهانه"<sup>۲۱</sup> و مانند این وصیت شهید که: "هرگز تا خون در رگ داریم نخواهیم گذاشت که امام تنها بماند، به فرمان امام امت خمینی عزیز لبیک گفته، برای سرنگونی شرق و غرب و سرنگونی فتنه در عالم به پیش خواهیم رفت."<sup>۲۲</sup>

#### تعریف فرهنگ و تهاجم فرهنگی:

واژه فرهنگ مرکب از (فر + هنگ) به معنای شکوه و جلال، عظمت و اقتدار است. در انجمن آرای ناصری چنین آمده است (فرهنگ و فرهنگ، ادب و انداز و حد هر چیزی و فرهنگیدن به معنای ادب کردن و امر بدان است.)

از میان تعریف هایی که از واژه فرهنگ شده است، هنوز تعریفی که جامع افراد و مانع اغیار و قانع کننده باشد به دست داده نشده است. شاید بدین دلیل که مفهوم این واژه به وسعت همه زندگی است و رگه های آن در تمام

زوایا و شئون زندگی انسان وجود دارد و برخی بر این باورند که واژه فرهنگ، تعریف ناپذیر است و هرچه به آن نزدیکتر شویم، دورتر می رود.

فرهنگ عبارت است از: "مجموعه ای از آداب و سنن، رسوم، دین و مذهب، آثار رفتارهای اجتماعی که تجلیات معنوی، هنری، تاریخی، ادبی، مذهبی و احساسی یک قوم اند و در طول تاریخ شکل مشخصی به خود گرفته است."

فرهنگ به معنای خاص، به سرمایه معنوی یک قوم گفته می شود و همه آثار ادبی با هنری و فکری را در بر می گیرد. همه آنچه از درون سرچشمه گرفته و در برون، تجلی خود را در سازندگی یافته است. این سازندگی، اگر بیشتر متوجه برآوردن نیازهای مادی و جسمانی اجتماع باشد، نام تمدن و اگر بیشتر ناظر به اقتناع خواسته های معنوی و غیر انتفاعی و غیر قابل تقویم او باشد، نام فرهنگ به خود می گیرد، ولی غالباً این دو با هم پیوستگی نمی یابند تهاجم فرهنگی یک خط پایین تر بیاید.<sup>۲۳</sup> تهاجم فرهنگی نوع خاصی از

تهاجم است که به طور پنهان و غیر مستقیم از جانب یک ملت نسبت به ملت دیگر در زمینه های فکری و فرهنگی صورت می گیرد. پدیده تهاجم فرهنگی دارای احکام، مسائل و ابعاد متعددی است که عدم فهم صحیح، جامع و روشن از آن، موجب موضع گیری های نامتناسب افراطی یا تفریطی می گردد.<sup>۲۴</sup>

**در تهاجم فرهنگی، دشمن، شمه ای از فرهنگ خود را به ملتی دیگر می دهد و وارد کشوری که خود میخواهد می کند و معلوم است دشمن چه چیزی را به آن ملت می دهد چیزهایی که باعث فساد در جامعه می شود.**

مثلاً وجدان کاری و علمی را وارد کشور نمی کند بلکه مسائل بی بند و باری جنسی را وارد این کشور می کند . دشمن در تهاجم فرهنگی ، اول همه مردم را خواب می کند و بعد هر چه دارند می برد.<sup>۲۵</sup>

### نقش ولایت در مقاومت علیه جنگ نرم :

امروزه غرب و شرق به خوبی می دانند که تنها نیرویی که می تواند آنان را از صحنه خارج کند اسلام است . آنها در طول انقلاب اسلامی ایران ، ضربات سختی از اسلام خورده اند و تصمیم گرفته اند آن را در ایران که مرکز اسلام ناب محمدی است؛ ناپود کنند اگر بتوانند یا نیروی نظامی ، اگر نشد با نشر فرهنگ مبتذل خود و بیگانه کردن ملت از اسلام و فرهنگ ملی خویش و اگر هیچ کدام از آنها نشد ، ایادی خود فروخته ی خود را، از منافقین ، لیبرال ها و بی دین ها که کشتن روحانیون و افراد بی گناه بر ایشان چون آب خوردن است در منازل و مراکز ادارات نفوذ می دهند که شاید به مقاصد شوم خود برسند. ولی در این میان هوشیاری و درایت مقام معظم رهبری به عنوان سکاندار جمهوری اسلامی سبب

ارائه رهنمودها و عادلانه و آگاهانه ایشان در تمام عرصه سازمان دادن و فراهم آوردن یک زندگی همراه با رفاه و عدالت برای ملت و همراه با هویت آرمائی اصیل ایرانی و اسلامی است.

نیرنگ دشمن ، با رهنمودهای بسیار روشنگر رهبر و بیداری مردم در بسیاری از موارد با بن بست روبه رو شد. ولی دشمن از پای نمی نشیند و همچنان به ویرانگری فرهنگی خود ادامه می دهد.

از جمله عوامل تهاجم فرهنگی دشمن ، نفوذ اندیشه های بیگانه است، و این امر توسط دو گروه بیرونی و درونی پیروان رخ می دهد . به این ترتیب که هنگامی یک نهضت اجتماعی اوج می گیرد و جاذبه پیدا می کند و مکتب های دیگر را تحت الشعاع قرار می دهد، پیروان مکتب های دیگر برای رخنه کردن در آن ویوسانیدن آن از درون ، اندیشه های بیگانه که با روح آن مکتب بیگانه است وارد آن مکتب می کنند و بدین ترتیب آن مکتب را کم اثر و یا بی اثر می نمایند. نفوذ اندیشه های بیگانه توسط پیروان یک مکتب رخ می دهد که این امر معلول

عدم آشنایی آنها با مکتب خودو مجذوب اندیشه های دیگران شدن می باشد به این ترتیب آگاهانه یا ناآگاهانه ، نظریات بیگانه را وارد مکتب خویش می نمایند .

البته ژرف نگری و هوشیاری رهبر گرانقدر نمی گذارد که دشمن به مقصود شوم خود دست پیدا کند . ایشان قبل از اینکه دشمن به هدف خود برسد ملت را آگاه می کنند و نقشه ها و راهبرد دشمن را نقش بر آب می کنند ایشان در این مورد می فرمایند: امروز آنها منتظرند، که فساد در داخل این کشور نفوذ پیدا کند. تردید در اذهان جوانان این کشور نفوذ پیدا کند ؛ سرگرمی های باز دارنده و فاسد بر آرمانهای بزرگ غلبه پیدا کند ، دنیاطلبی و اشتغال به حال وزینت دنیا رایج شود ، و لذت پول و زندگی راحت و تجملاتی ، خود را زیر دندان عناصر انقلابی نشان بدهد ، اینها ناقل میکروب ارتجاع اند .<sup>۲۶</sup>

یکی دیگر از عوامل تهاجم فرهنگی ، وابسته کردن همه جانبه یک ملت است . هیچ ملتی بدون استقلال فکری ، به استقلال اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی نمی رسد.

محال است که ما از نظر فکر و فلسفه زندگی وارد کننده و پیرو باشیم و بتوانیم از نظر اجتماعی مستقل باشیم . حیات و مرگ یک جامعه به حیات و مرگ فکر آن جامعه بسته است ، اگر فکر یک جامعه مرد ، یعنی فکر نداشت و یا فکرش کج و انحرافی و غلط بود آن جامعه مرده است و اگر فکر زنده بود آن جامعه زنده است.<sup>۲۷</sup>

رهبر معظم این خطر را گوشزد کرده و می فرماید:



**”حرف اصلی ما امروز اینست که نه با توقف درگذشته و سرکوب نوآوری می توان به جایی رسید ، نه با رهاسازی و شالوده شکنی و هرج و مرج اقتصادی و عقیدتی و فرهنگی می توان به جایی رسید ، هر دو غلط است .“**



آزادی فکر ، همان نهضت آزاد فکری که ما دو سه سال قبل مطرح کردیم و البته دانشجو ها هم استقبال کردند ، اما عملاً آن کاری را که من گفته بودم انجام نشده است ؛ نه در حوزه ، نه در دانشگاه . من گفتم کرسی های آزاد اندیشی بگذارید... مسأله ی آزاد اندیشی که ما گفتیم ناظر به این است ، باید راه آزاد اندیشی و تو آوری و تحول را بازگذاشت ، منتها آن را مدیریت کرد تا به ساختار شکنی و شالوده شکنی و برهم زدن پایه های هویت ملی نینجامد.

مهمترین هدف و مقصد دشمن از جنگ نرم و تهاجم فرهنگی ولایت فقیه است ، او می خواهد اعتقاد مردم به ولی فقیه را از بین ببرد و می داند با نبود ولایت، خیلی راحت به اهدافش میرسد همانطور که در خیلی کشورهای دیگر که این نعمت الهی را نداشتند هدف خود را به سر منزل نهایی رسانیده است و آن کشورها را زیر سلطه خود قرار داده است .

فوکویا ما نظریه پرداز ژاپنی ، در کنفرانس اورشلیم، به

عنوان بازشناسی هویت شیعه عنوان می کند که: "شیعه پرنده ایست که دو بال دارد یک بال سبز و یک بال سرخ ، بال سبز پرنده مهدویت و عدالت خواهی است و بال سرخ آن شهادت طلبی است که ریشه در کربلا دارد و شیعه را فنا ناپذیر کرده است .

این پرنده زرهی به نام ولایت فقیه دارد و افق پروازش خیلی بالاتر از تیرهای ماست . اگر بخواهیم به تاروپود این پرنده دست پیدا کنیم باید ریشه ولایت فقیه را بزَنیم اگر آن را نزنیم نمی توانیم به ساحل قدسی کربلا و مهدویت تجاوز کنیم.<sup>۲۸</sup>

ولی با همه این توطئه ها و نیرنگ ها ، باز هم شکست ، نصیب دشمن خواهد شد. اولین و جدی ترین دلیلی شکست نظام سلطه و دنباله های آن را می توان در اتکای نظام اسلامی بر مرکزیت الهی عالم دانست . چرا که وعده الهی به پیروزی نهایی متقین در برابر مستکبرین تعلق گرفته است و نظام اسلامی از آنجا که پایبند و متعهد به اجرای دستورات اسلامی است تحت سیطره ولایت و حفاظت الهی قرار دارد .

(إن الله يدافع عن الذين آمنوا...)<sup>۲۹</sup>

دلیل اساسی دیگر نیز به پشتوانه مستحکم مردمی نظام باز می گردد.



**مردم ایران به دلیل پیوند عاطفی و**

**عقلانی با اسلام و انقلاب اسلامی حتی**

**اگر ناراضی‌هایی از شرایط معیشتی و**

**روز مره خود داشته باشند اجازه دخالت**

**بیگانه و ضربه زدن به اسلام و انقلاب**

**اسلامی را نمی دهند.**



مردم ایران ، در طول تاریخ ضربات و لطمات فراوانی از ناحیه دولت های بیگانه دریافت کرده اند ولی آنها در کنار آموزه های اسلامی و فرهنگ ولایتمداری ، بصیرت

و قدرت تحلیل یافتند و توانستند با قدرت تمام در برابر هجمه های دشمن مقاومت کنند.

در پایان می بایست نقش بی بدیل رهبری دینی و معنوی در ایران را متذکر شد که حقیقتاً به تعبیر رهبر انقلاب چونان ستون فقرات نظام اسلامی بوده و در طول سه دهه عمر پربرکت اسلامی ، توطئه های پیچیده دشمنان نظام دینی را به شکست کشانده است.<sup>۳۰</sup>

### نتیجه گیری :

اگر مردم همیشه پیرو ولایت فقیه باشند . و به این وسیله بصیرت خود را در فتنه های دشمن بالا ببرند و روحیه صبر و استقامت را در خود تقویت کنند دشمن هیچ کاری نمی تواند بکند . همانطور که امام خمینی فرمودند (پشتیبان ولایت فقیه باشید تا به مملکت شما آسیبی نرسد).

در این میان رسانه ها باید به مبحث ولایت بیشتر پرداخت و مناظراتی بین کسانی که ولایت فقیه را قبول دارند و کسانی که آن را قبول ندارند بگذارند تا به حق بودن ولایت فقیه آشکار شود و دیگر اینکه سخنرانیهای

امام خمینی و آیت‌الله خامنه‌ای را بیشتر نشان دهند تا باعث روشنگری شود.

پی نوشتها:

۱. علی اصغر، نصرتی، نظام سیاسی اسلامی، ص ۲۲۳
۲. مقاومت اقتصاد و اقتصاد مقاومتی  
[www.seratnews.ir](http://www.seratnews.ir)
۳. محمد، خطیبی کوشکک، ارزش‌ها در دفاع مقدس - ص ۱۵۳
۴. علی تقی زاده اکبری، عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس - ج ۲، ص ۴۸
۵. صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۱۳۴
۶. صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۶۶
۷. همان، ج ۲۰، ص ۲۳۶
۸. همان، ج ۱، ص ۲۰
۹. فتح، آیه ۲۹
۱۰. علی، تقی زاده اکبری، عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس، ج ۲، ص ۶۰
۱۱. محمد، خطیبی کوشکک، ارزش‌ها در دفاع مقدس، ص ۱۶۸
۱۲. صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۱۶۸

۶. رستمی، ابراهیم، شهادت بصیرت، چاپ اول، بهار ۱۳۹۰
۷. مطهری، مرتضی، تجلی پیام، تهران، اداره کل پژوهش و آموزش سیما، ۱۳۸۶
۸. مظفری، مهران، تحلیل وصیت نامه شهید، انتشارات بهتا پژوهش، چاپ اول، ۱۳۹۰
۹. منصوری لاریجانی، اسماعیل، سیری در اندیشه دفاعی حضرت امام خمینی، انتشارات عروج نور، چاپ دوم، ۱۳۸۳
۱۰. مقاومت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی  
[WWW.Seratnews.ir](http://WWW.Seratnews.ir)  
[www.magiran.com](http://www.magiran.com) نقش ولایت در جنگ نرم

۲۹. حج، آیه ۳۸

۳۰. مجتبی، احمدی و دیگران، از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم، ص ۲۷۱

منابع و مآخذ:

- \*قرآن کریم
- \*تهج ابلاغه
- \*صحیفه نور
۱. احمدی، مجتبی، ابوذر زارع درخشان، حسین هم‌زاده ایبانه، از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم، معاونت فرهنگی اجتماعی سازمان بسیج مستضعفین، پاییز ۸۸
  ۲. بحرینی، مرضیه، جوانان و تهاجم فرهنگی، انتشارات شهید حسین فهمیده، چاپ اول، شهریور ۱۳۸۱.
  ۳. تقوی، رضا، تأملات فرهنگی، تهران، انتشارات نخیل، چاپ سوم، تیر ۱۳۸۵
  ۴. تقی زاده اکبری، علی، محمد رضا سنگری، مهدی عبداللهی، عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس، جلد ۱ و جلد ۲، قم، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۸۷
  ۵. خطیبی کوشکک، محمد، ارزش‌ها در دفاع مقدس، قم، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، زمزم هدایت ۱۳۹۰

۱۳. صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۱۳۷

۱۴. نساء آیه ۵۹

۱۵. تهج ابلاغه، خطبه ۵۵

۱۶. اسماعیل، منصور لاریجانی، سیری در اندیشه دفاعی حضرت امام خمینی (ره) ص ۱۲۴

۱۷. ابراهیم، رستمی، شاهدان بصیرت، ص ۴۴

۱۸. علی تقی زاده اکبری، عوامل معنوی و فرهنگی و دفاع مقدس ج ۱ ص ۱۱۲

۱۹. اسماعیل، منصور لاریجانی، سیری در اندیشه دفاعی حضرت امام خمینی (ره)

۲۰. صحیفه نور ج ۱۳ ص ۲۴۰

۲۱. مهران، مظفری، تحلیل وصیت نامه شهید، ص ۲۴۰

۲۲. همان - ص ۳۴

۲۳. رضا، تقوی، تأملات فرهنگی، ص ۲۰

۲۴. مرتضی، مطهری، تجلی پیام، ص ۲۱۰

۲۵. مرضیه، بحرینی، جوانان و تهاجم فرهنگی، ص ۳۴

۲۶. مجتبی، احمدی و دیگران، از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم ص ۱۱۱

۲۷. مرتضی، مطهری، تجلی پیام ص ۲۴۳

۲۸. نقش ولایت فقیه [www.magiran-com](http://www.magiran-com)

قال رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم):

يُعْطَى الشَّهِيدُ سِتَّ خِصَالٍ عِنْدَ أَوَّلِ قَطْرَةٍ مِنْ دَمِهِ:  
يُكْفَرُ عَنْهُ كُلُّ خَطِيئَةٍ وَبَرِيٍّ مَقْدَمُهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَ  
يُزَوِّجُ مِنْ حُورٍ أَعْيُنٍ وَيُؤَمِّنُ مِنَ الْفَرْخِ الْأَكْبَرِ وَ  
مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَيُحَلِّي حُلَّةَ الْإِيمَانِ.

- به شهید شش امتیاز داده می شود: ۱- با اولین قطره‌ی خون او، تمام گناهانش بخشیده می شود.
- ۲- جایگاه خود را در بهشت می بیند. ۳- از حوریان با او ازدواج می کنند. ۴- از وحشت بزرگ روز قیامت در امان می باشد. ۵- از عذاب قبر ایمن است. ۶- به زیور ایمان آراسته می گردد.

کنز العمال، ج ۴، ص ۴۱۰  
حدیث ۱۱۵۲

بیانات مقام معظم رهبری

این جنگ هشت ساله و این دفاع مقدس، از بزرگترین افتخارات ملت ایران بود.

اگر ملت ایران هشت سال جنگ تحمیلی را نمی داشت، البته خیلی از ویرانی ها را، خیلی از فقدان ها را، خیلی از خسارت ها را نمی داشت؛ اما این اعتماد به نفس را هم نمی داشت؛ این قدرت علمی، نظامی و پیشرفت صنعتی را هم نمی داشت؛ این عزتی را هم که در مقابل چشم جهانیان به دست آورده است، نمی داشت؛ این حالت یأس و ناامیدی از تسلط بر این ملت هم در دل دشمنان بزرگ او به وجود نمی آمد.

# نقش "عشق" در فرهنگ مقاومت



## چکیده:

عشق در فرهنگ مقاومت امری است که لطف الهی آن را شامل حال ایثارگران و غیور مردان نموده است. رمز رسیدن به قلّه رفیع پیروزی انقلاب اسلامی و دفاع از میهن اسلامی در ۸ سال دفاع مقدس،

پیمودن گرده ها و تحمل فشارها و ناملایمات است، و این حاصل نمی شود مگر با وجود شوقی که همه ناملایمات را آسان نماید و آن شوق، آتش عشق الهی است که موجب می شود محبتان حضرت حق، به استقبال سختی ها بروند و اساساً ناگواریها را احساس ننمایند.

اگرچه از جان گذشتن کار آسانی نیست اما برای شهدا (أحلى مِن العنل) بوده است، و این نیست مگر به سبب شدت عشق و محبت الهی در دل.

## کلید واژه:

عشق - فرهنگ - مقاومت

## مقدمه

تا کنون در جامعه ما، مقالات و کتاب های فراوانی در باب مقاومت چه در ۸ سال دفاع مقدس و چه انقلاب اسلامی انتشار یافته اند. اما در بررسی هویت مقاومت، کمتر به نقش عشق در آن توجه شده است. مسأله عشق دارای بعد عقلانی نیز می باشد. یعنی در مقاومت ما شور همیشه همراه با شور بوده است. حال تلاش ما بر این است تا عشق در مقاومت را از زوایای مختلف مورد توجه قرار دهیم، گرچه ممکن است برخی از مباحث این مقاله به مناسبتی در جای دیگر نیز انتشار یافته باشد. دیگر اینکه عشق و محبت به ذات الهی از دیدگاه امام خمینی (ره) به عنوان معمار نظام جمهوری اسلامی و راهکارهای ایشان در زمینه پیروزی مقاومت ملت ایران به صورت گزینشی بررسی شده است. در متن نظام

جمهوری اسلامی و در طول حیات آن، تمییزات و اتفاقات بسیاری اتفاق افتاده است و هریک از اتفاقات سلسله ای از تحولات بعدی را به دنبال داشته است. نظیر اینکه بعد از حکومت پهلوی ها بر ایران، پیروزی انقلاب اسلامی در پرتو رهبری امام خمینی (رحمت الله علیه)، طومار قرن ها استبداد و خود سری حاکمان گذشته و بسته شد. انقلابی که قدرت ملت ها را در تغییر سرنوشت و حاکمیت سیاسی خویش نشان داد و ناتوانی ابر قدرت ها را در بحران ثابت کرد. برای جلوگیری از الگو شدن و گسترش انقلاب اسلامی، ابر قدرت ها پا دست رژیم عراق، جنگی تمام عیار برای انقلاب اسلامی به راه انداختند، لیکن پشتیبانی و حمایت های همه جانبه قدرت های بزرگ نظامی و اقتصادی جهانی از عراق، تنها مانع پیروزی قطعی نظام جمهوری اسلامی شد. اما در این

نبرد نابرابر، با ایستادگی ها، دلآوری ها، ایثارها و از جان گذشتگی های مردم فدائکار، ایران اسلامی به اصلی ترین اهداف خود، فقط استقلال، تمامیت ارضی و استحکام پایه های انقلاب اسلامی دست یافت و کارآیی الگویی دفاعی با شاخص های انقلابی دینی به اثبات رساند. دوران هشت سال دفاع مقدس برگ زرینی است در تاریخ این سرزمین. این تاریخ غرورآفرین و جاوید، که با نیروی عظیم الهی، عشق به ذات اقدس الهی، و سرسپردن به اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) تحت رهبری امام خمینی (رحمت الله علیه) حماسه ای کم نظیر برای دفاع از اسلام و کیان اسلامی آفریدند. حماسه دلآوری و ایثارگری های نسلی که به یقین می تواند اسوه و راهشگای شناخت مفاهیم معنوی و کمالات انسانی همه نسل ها در

تمامی عصرها گردد.

امید است مردم فهیم و قدرشناس ایران اسلامی بالاخص نسل جدید، حماسه غرورآفرین هشت سال دفاع مقدس و پیروزی تاریخی انقلاب اسلامی را آگاهانه درک کنند و از اینارگری های دلاورمردانی که با عزم و اراده پولادین و با اهداء خون خویش نهال این انقلاب را آبیاری نمودند تجلیل و قدردانی و با شهدا و امام شهدا تجدید میثاق نمایند.

### عشق و عقابیت ابزار مقاومت در انقلاب اسلامی:

روزگاری مردان مرد این سرزمین دست در دست هم راهی برای در هم شکستن حکومت ۲۵۰۰ساله شاهنشاهی یافتند، چهره ای محبوب و کاریزماتیک چون روح الله خمینی رهبری را بر عهده گرفت تا با هدایت موج خروشان

مردم انقلابی مسیر را برای پیروزی خون بر شمشیر هموار کند و حماسه ای دیگر چون حماسه حسینی بسازد، انقلاب با همه دشواریها به سرانجام رسید، بذر انقلاب اسلامی که در ۱۳۴۲ کاشته شده بود، با خون صدها جوان آبیاری شد تا در بهمن ۵۷ جوانه زد.

**شعور خالی از شور، حکایت عالم بی عمل است. علم هر آنچه بیشتر دانی چون عمل در تو نیست، نادانی. بسیاری از کسانی که حضرت سید الشهداء علیه السلام را یاری نکردند، می دانستند او بر حق است، اما شور یاری نداشتند.**

امام خمینی (رحمت الله علیه) راه بیداری کربلا را در شور انقلابی دیدند که فرمودند:

"لازم است همه شما برادرهای عزیز در هر جا که هستید و با هر شغلی که هستید، همان انقلاب اولی و شعور انقلابی اولی را که داشتید حفظ کنید.

امروز احتیاج به آن شور انقلابی، از دیروز بیشتر است. ما به منزل نرسیده ایم و در بین منزل و در گردنه های این منزل طولانی، دزدهایی هستند که می خواهند ما را نگذارند به منزل برسیم. باید به دست شما جوان های غیور و همه قشرهای ملت، توطئه ها شکسته شود."

"این روحیه ی انقلابی که در نفوس پیدا شده است، این یک معجزه ی الهی است."

نهضت بیداری حضرت امام خمینی با شور انقلابی مردم دست به دست

هم داد تا انقلاب صورت گرفت. اگر دانشجویان بیدار، خالی از شور انقلابی بودند، هرگز لانه جاسوسی فتح نمی شد.

و اگر ملت عاشورایی از شور تهی بودند، دفاع هشت ساله میسر نمی گشت.<sup>۱</sup>

رهبر معظم انقلاب اسلامی- مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری ۱۳۶۸/۵/۲

"علاج مشکلات ما در این است که سازندگی کشور را در کنار تأمین روحیه انقلابی در مردم و فقط همان صلابت و چهره ی با عظمت و هیبت انقلاب ببینیم"<sup>۲</sup>

### احیاء هویت دینی:

از رسالت های مهم ما، در شرایط فعلی جهان، احیاء هویت دینی است. زیرا استکبار جهانی با سرمایه گذاری عظیم خود و با ابزار پیشرفته ای که در اختیار دارد، به

دنبال مسخ ارزش های اسلامی و در نتیجه منع هویت دینی جامعه است. چرا که دین اگر به صورت صحیح و خالی از هرگونه انحراف عرضه و ترویج گردد- چون بیان آن بیان فطرت است- انسان را به باورهای ارزش حق بازگردانده، هویت انسانی او را به سایه های اعتقادی احیا نموده و از این طریق انسان را به نوعی استقلال و خود انکلیبی می رساند و در نهایت راه هر گونه نفوذ افکار بیگانه را به حوزه جان می بندد.

در مقطعی از زمان، انسان های عادل، بار مسئولیت را بر دوش می کشند و تاویل اهل باطل و تحریف افراط گرایان و نسبت های بی پایه جاهلان را می زدایند. شهید بزرگوار، استاد مطهری می فرماید: "ما بیش از هر چیز نیازمندیم به یک رستاخیز دین اسلامی، به یک احیاء تفکر دینی، به یک نهضت روشنگر اسلامی"

بزرگترین دست آورد انقلاب اسلامی را باید همین موضوع دانست زیرا این انقلاب، ملت مسلمان ایران را از موضع دین و ارزش های دینی بسیج نمود، چیزی که سلطه گران و جهان خواران هرگز به ذهنشان خطور نمی کرد که این چنین توانایی و قدرتی داشته باشد و امروز آنها با همه امکانات خود به جنگ ما آمده اند تا رابطه ملت ها را با اسلام قطع نمایند.<sup>۳</sup>

### تصمیم شجاعانه ی ملت های موفق:

هر ملت و کشوری در طول زندگانی ممتد خویش، دوران ها و حوادثی را می گذارند که تأثیر آن در سرنوشت تاریخی او بسی تعیین کننده و ماندگار است و می تواند او را به نیکبختی و عزت و اقتدار یا سیه روزی و ذلت و حقارت بکشاند.



این حوادث هر چند سال به طول انجامد در مقایسه با عمر ملت ها در حکم لحظه ای زودگذر است و اگر ملتی که در تند باد چنین حوادثی قرار می گیرد از خود اراده و هوشمندی و ایمان و استقامت نشان دهد، قله های شرف و به روزی را فتح می کند و قدم در جاده ی پیشرفت و تعالی می گذارد و با هر گزندی دشوار و سنگلاخی مواجه شود از آن عبور می کند و خود را به هدف می رساند. ولی اگر ضعف و تن پروری و دل سپردن به لذت و راحت موقت و نا هوشمندی و بی ارادگی و بی ایمانی گریبانگیر او شود، آینده ی خود را تباه می کند و دستخوش ذلت و اسارت و وابستگی می شود و همه سختی ها و گرفتاری های ملل عالم که ناشی از وابستگی و اسارت است پی در پی و به تدریج بر او می تند و او را دچار بدبختی دنیا آخرت می

کند. ملت های پیشرو و موفق جهان در همه ی دوران ها، ملت هایی هستند که در یکی از چنین لحظه های تاریخی تصمیمی شجاعانه گرفته و سختی های مجاهدت و پایداری را با شوق و شور، تحمل کرده اند و خود را با تلاش و هوشمندی به نقطه ی امن، عزت و استقلال رسانده اند. امام بزرگوار ما در این مدت در عین هدایت مردم و گستردن دامنه ی آگاهی همگانی و کشاندن توده ی میلیونی به مبارزه، اندیشه ی حکومت اسلامی را قوام بخشید و در مقابل دو مکتب رایج سیاسی عالم یعنی حکومت دیکتاتوری حزبی، کمونیستی در شوروی سابق و چین، و اقمار آنها در اروپا و آفریقا و دیگر نقاط و حکومت ها پارلمانی غربی که سلطه ی سرمایه داران و کمپانی ها بر اخلاق و سرنوشت مردم به نام دموکراسی بود، راه اسلامی را مطرح کرد که در آن بر

دو عنصر دین و انسان به طور اساسی تکیه شده و ایمان دینی و اراده ی مردمی بزرگترین شاخصه ی آن است. نظام اسلامی در مکتب امام خمینی نظام عدل و ایمان و عقل و آزادی و مردم گرایی است و استقلال ملی و در نظام سلطه ی بین المللی در مکتب امام بزرگوار ما دارای چنین ریشه های عمیقی است.

ملتی که نظام اسلامی را انتخاب می کند از آنجا که مؤمن به اسلام و خواستار عدالت و پایبند به منطق و عقل و دین و آزاد از تحمیل و زورگویی است به طور طبیعی همه ی قدرتهای سلطه گر سیاسی و اقتصادی و فرهنگی عالم را نفی می کند و از همه ی زورگویان و چپاولگران و متجاوزان بین المللی روی بر می تابد و اگر از آنان تعرضی ببیند با همه توان در مقابل آنان می ایستد و از استقلال و شرف و آزادی خود دفاع می کند

و از آنجا که معتقد به برادری همه ی مسلمانان و شرف همه انسان هاست در هر نقطه ی جهان که ملتی را مقهور دست ظلم و استکبار ببیند با آنان احساس همدردی می کند و اگر بر آزادی طلبی همت گمارند، دست کمک به آنان می دهد.

### حکم عقل<sup>۱</sup>

عقل که مادر حجت هاست، به طور بدیهی به عدم هرج و مرج و فتنه حکم می کند و بر پاداشتن حکومت و حفظ مصالح عام اجتماعی و گستراندن کارهای نیک و از بین بردن ستم و فساد و دفاع از مردم را در برابر هجوم و غارت دشمنان، واجب می داند و همه این مقاصد حاصل نمی آید، مگر در سایه حکومتی صالح، عادل، تأثیرگذار و دارای عظمت و قدرتی که همه کشور را در برگیرد و چنین دولتی استقرار نمی یابد،

” قَبِيْشِرَ عِبَادِ الَّذِيْنَ يَسْتَمْعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهٗ “ پس بندگان مرا بشارت ده؛ همان که سخنان را می شنوند و از نیکوترین آن ها پیروی می کنند.<sup>۲</sup>

بنای عقلا در تمام عصرها و زمان ها بر نایب گرفتن در بعضی اعمال بوده است، بدین گونه کارهایی را که انجام آن به طور مستقیم مشکل بوده، به کسی که توانایی و شایستگی آن را داشته است واگذار می کرده اند و از آن جمله، امور عامی است که اجتماع به آن نیاز دارد، یا انجام آن از اجتماع خواسته شده است و تحقق بخشیدن به آنها، نیاز به مقدمات فراوان و امکانات متعددی دارد، مثل دفاع از کشور و ایجاد راه و تهیه وسایل ارتباطی و مخابرات عمومی و ماندنش که بررسی تک تک افراد، تحصیل آن ها به طور مستقیم ممکن نبوده است، لذا برای انجام

مگر با تسلیم و فرمانبری امت در برابر آن، سپس عینیت بخشیدن به همه این ها به حکم عقل لازم است و ”كُلُّ مَا حُكِمَ بِهِ الْعَقْلُ حُكْمٌ بِهٖ الشَّرْعُ“.

### حکومت یا با نصب از سوی

خدای تعالی، یا با غلبه قدرتتمندی بر مردم و یا با انتخاب امت عینیت می یابد.

اگر حکومت با نصب الهی به وجود آید، مشکلی نیست که بر انتخاب مقدم است، لیکن ثابت شد که چنین نصی دلیل ندارد. روش غلبه بر مردم نیز ستم است و عقل آن را قبیح می داند. سپس راه چاره، منحصر به راه سوم یعنی ” انتخاب “ است.

این امور، والی توانمندی را انتخاب و سررشته کارها را به او تفویض می کردند و یاریش می دادند. تا این کارها را انجام دهد و این امور اجزای حدود و تعزیرات و رسیدگی به دعاوی است.<sup>۷</sup>

### پیروی انقلاب و اکسیر عشق

الهی :

آن چیزی که سهل می کند مشکلات را ، این است که ما برای اسلام تحمل زحمت می کنیم. ما از موالی خودمان، از آقایان خودمان ، از اولیای خودمان، از معصومین خودمان تبعیت می کنیم. ما از رسول خدا صلی الله تعالی علیه و آله و سلم تبعیت می کنیم. آنها هم تحمل مشقت ها زیاد کردند. مشقتهایی که برای ما شاید ممکن نیست که تحمل کنیم. آن قدری که پینمبر خدا تحمل مشقت برای خدا کرده، ماها نمی توانیم. لکن ما هم قطره ای هستیم از این دریای بی پایان، به

اندازه ای که یک قطره ، یک ذره می تواند فداکاری کند، باید فداکاری کنیم. این اسلام است و قرآن است و خدا. هرچه در راه اسلام بدهیم و هرچه در راه خدا بدهیم و هرچه در راه قرآن بدهیم فخر ماست. افتخار ماست. راه حق است. بگذار باطل ها هرچه می خواهند بگویند.

دنیا باید قضاوت کند و در این امر مشکلات را ، این است که ما برای اسلام تحمل زحمت می کنیم. ما از دشمنها را ، دشمن های کشور را، جنایتکارها را، خیانت کارها را، از صحنه بیرون رانده است و می خواهد آزادی برای خودش به دست بیاورد، می خواهد استقلال برای خودش به دست بیاورد، این ملت مرتجع است، یا آنهایی که الآن هم که جنایتکارها بیرون هستند و رفتند، برای آنها کار می کنند، برای آنها در مدارس می روند و تبلیغات سوء می کنند، برای خارجیها آنها زحمت می کشند. آیا

آنهایی که استقلال ملت ما را می خواهند سلب کنند، آزادی کشور ما و ملت ما را می خواهند از دستش بگیرند، آنها مرتجع هستند، یا آنهایی که می خواهند از زیر بار ظلم خارج بشوند و مستقل باشند؟<sup>۸</sup>

### رمز پیروزی انقلاب اسلامی

ایران ، عشق به شهادت طلبی

بود؛

فرهنگ شهادت طلبی انقلاب را به پیروزی رساند. اگر شهدای انقلاب نبودند، فرهنگ ایثار و شهادت در کشور جاری نمی شد، و همچنین شهدای انقلاب نقش ماندگار و اثر گذاری در نهضت خمینی (رحمت الله علیه) داشتند.

در دوران انقلاب، خون هر شهید ، خشم مردم را بر علیه ظلم و استبداد شعله ور می ساخت و شعله آتشین خشم مردم، مشت های کوبنده ای بود که بر رژیم

پهلوی وارد می شد. خون تک تک شهدا تأثیر بسزایی در تثبیت و تحکیم انقلاب داشت. در صورتیکه ایثارگری و فداکاری شهدای آن زمان نبود، فرهنگ ایثار و شهادت در میان جوانان این سرزمین هیچ معنی و مفهومی نداشت. شوق شهدای انقلاب بود که خط مقابله دشمنان را شکست و مسیر را برای سایر جوانان کشور در دفاع از آرمانها و اهداف جمهوری اسلامی ایران باز کرد. رمز پیروزی انقلاب با قیام برای خدا و نابود کردن رژیم کفر از ظلم بود و ایمان، رمز این پیروزی بود که وحدت کلمه را به وجود آورد و مساجد نیز نقش قابل توجهی در پیروزی انقلاب داشتند.

چرا که مرکز تجمع و تبادل پیام انقلاب بودند. همچنین شعار های مردمی در دوران انقلاب حاکی از آرمان ها و اهداف امام راحل بود که مردم توانستند به استقلال و آزادی برسند.



### سنت الهی چنین است که

کمک های خود را به کسانی

ارزانی می دارد که استعداد

کسب آنها را از طریق

سپاس گذاری و قدردانی از

نعمت های او به دست

آورده باشند.<sup>۹</sup>



انسان به دلیل شناخت و غفلت مرتکب اشتباهاتی می شود و برای اینکه بتواند قدردان نعمت های الهی باشد باید این نقاط ضعف را شناسایی کند و از آن ها عبرت بگیرد.

یکی از شیوه های تربیتی در قرآن بیان سرگذشت ها و داستان های اقوام گذشته است. هدف قرآن از بیان داستان های پیشینیان کشف و تقویت نقاط مثبت و شناسایی و

جبران نقاط ضعف اقوام و دولت های گذشته است. برای مثال ، پس از ذکر ماجرای جنگ بدر ، اعتماد بر خداوند را سبب پیروزی آن عده اندک معرفی می کردند. و یا در داستان جنگ صفین، اعتماد به توان و تعداد خون را زمینه ساز شکست مسلمانان عنوان می کردند.

ما باید نقاط قدرت و ضعف خود را با توجه به انقلاب اسلامی ایران و ویژگی های خاص آن بشناسیم و قوت ها را تقویت و ضعف ها را جبران کنیم.

اولین نقطه قوت انقلاب اسلامی، توجه و توکل به خداوند در موقعیت های گوناگون است. شعار امام (نه شرقی نه غربی) بود . امام به هیچ کس جز خداوند تکیه نداشت و زمانی که نهضت را آغاز کرد، اکثریت مردم و حتی بسیاری از افراد امام باور نمی کردند که بتوان شاه و سلطنت او را در هم

شکست. اما امام فرمود: ما برای خدا قیام کرده ایم و خداوند به ما کمک خواهد کرد.

دومین نقطه قوت انقلاب اسلامی، توجه به اسلام و یاری دین خدا است. اگر فرمایشات امام را واژه شماری کنیم، در می یابیم که مسأله ای که امام بیشترین تأکید را بر آن داشتند اسلام است. از همین رو بر خلاف بعضی کشورهای انقلابی دیگر مثل مصر که محور قیامشان ناسیونالیسم و قومیت عربی بود، محور نهضت مردم ایران "اسلام" بود و مردم با روشنفکری های امام و پیروی از دستورات ایشان به دنبال اسلام و یاری دین خدا بودند.

حاکمیت اسلام با محوریت ولایت فقیه در ایران، دستاوردی مهم و اساسی است. مردم به ویژه کسانی که در انقلاب نقش اساسی ایفا کردند، باور داشتند که ارزش ها منحصر در مادیات نیست، بلکه

ارزش های معنوی مثل رضایت خداوند و خشنودی امام زمان والایر و مهم تر از ارزش های مادی است.

مکتب اسلام و عشق به امام حسین (علیه السلام) به ما آموخت اگر دین به خطر افتاد، باید جان را فدای دین کرد. از همین رو بزرگترین آرزوی شهیدان سرگذاشتن بر دامان سیدالشهداء (علیه السلام) بود، نه رفاه زن و فرزند.

استراتژیست های آمریکایی تصریح کرده اند پیروزی بر ایران با استفاده از ابزارهای نظامی به تنهایی امکان پذیر نیست، بلکه تبدیل روحیه شهادت طلبانه به رفاه طلبانه زمینه این امر را فراهم می کند. از همین رو دشمن تمام تلاش خود را به کار می گیرد تا روح معنویت و اتکا به خداوند را از ما بگیرد.

عامل پیروزی ما در انقلاب اسلامی ایران، عشق به امام حسین (علیه

السلام) بود نه عشق به سکه های طلا متأسفانه کسانی هستند که این اصل اساسی ولایت فقیه را باور ندارند و اساساً تشکیل این حکومت را امری اتفاقی و بهره برداری امام از موج ایجاد شده در جامعه آن روز می دانند. بعد از نهضت اسلام و انقلاب نعمت ولی فقیهی پاک، دلسوز و مهربان از منت های خداوند بر ما است.

#### هویت شور انقلابی

تاریخ پر اوج انقلاب اسلامی روزهای درخشانی را در حافظه ملت ها به یادگار سپرده که با شنیدن خاطره های آن ایام و با فرا رسیدن سالروز آن شادیهها، نور افتخار و عزت بر حق مداران متجلی خواهد شد. که یکی از بزرگترین فصول درخشان ملت مسلمان ایران واقعه هشت سال دفاع جانانه و عاشقانه از کیان انقلاب اسلامی است. در ۳۱

شهریور ۱۳۵۹ پس از قریب یک سال و نیم از تثبیت نظام مقدس برخاسته از آرا و نظرات مردم همیشه در صحنه انقلاب ایران نگذشته بود که به ناگاه هزارو دویست کیلو متر از مرزهای آبی و خاکی جنوب و جنوب غرب کشور عزیزمان ایران مورد هجوم ناخواندانه ترین یورش دشمن یعنی قرار گرفت و ملت را در برابر آزمونی بس عظیم قرار داد. آزمونی که با توکل به ایزد متعال و هدایت های اصولی معمار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) و رشادت غیور مردان خداجو تقدیم هزاران هزار شهید و جانباز و مفقود الاثر و آزاده برگ زرینی را در تاریخ درخشان رشادت های اسلام خواهانه و آزادی طلبانه بشری رقم زد.

#### محورهای عشق در انقلاب:

اعتقاد به اینکه مکلفم و کار را باید

بر مبنای تکلیف انجام بدهم باعث می شود تا انگیزه تقویت شود؛ زیرا تکلیف نوعی تعهد و التزام به قوانین شرع مقدس است. اعتقاد به این که قیامتی وجود دارد و اعمال ما ثبت و ضبط می شود و در نهایت، نتیجه اعمال خویش را خواهیم دید شکوفایی را موجب می شود.

باورهای دینی قدرت و مقاومت انسانهای مؤمن را به اوج خود می رساند، قرآن کریم می فرماید: "إِنَّ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ" - انفال آیه ۶۵ - "اگر بیست نفر از شما با استقامت باشد بر دویست نفر غلبه خواهد کرد."

و نیز می فرماید:

"كَمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ عَلَبْتَ تَعَدَّاهُمْ هَسْتَد، مَادِر حَقِيقَت،

الصَّابِرِينَ - بقره آیه ۲۴۹ - "چه بسیارند گروه های کوچکی که به عنایت خداوند، بر گروههای بزرگی پیروز شدند و خداوند با صابران است."

امام خمینی (رحمت الله علیه) :

"این اعجاز بزرگ و این پیروزی بی نظیر و این جمهوری اسلامی محتاج به حفظ و نگهداری است."

پیروزی انقلاب مرهون فداکاریهای دلاورانه ملت، خصوصاً شهیدان است.

انقلاب ما متکی به معنویات و خداست.

هرچه انقلاب اسلامی دارد از برکت مجاهدت شهدا و ایثارگران است."

آیت الله خامنه ای :

"شهیدان مظهر هدف و تلاش و تداوم هستند، مادر حقیقت،

انقلاب، اسلام، قرآن، استقلال، آبرو و حیثیت را از برکت خون پاک شهدای عزیزمان داریم.

خون شهیدان تضمین کننده استقلال ملت و سربلندی اسلام است.

نظام جمهوری اسلامی ایران امروز امانت شهیدان است و همه باید بدانند که مبارزه با جمهوری اسلامی تمام شده است.

خون شهدای انقلاب اسلامی به هدر رفته است و آنها بودند که به قیمت خون خود، آبروی اسلام، قرآن پیامبر و استقلال مملکت را حفظ کردند و حرکتی که آنها در این انقلاب از خود نشان دادند در طول تاریخ بی نظیر بوده است."

### ایثارگران غرق در آقیانوس

#### عشق

می خواهیم روایت شیرین فتح را مرور کنیم؛ روایتی از دشت وسیع خوزستان، دشت های وسیعی که

جنگل و سبزه و درخت ندارد اما قطعه ای از بهشت زمین است و در نگاه دقیق آقیانوس عمیق عشق می باشد خوزستان نماد مقاومت است استان عشق است مقصد جبهه است که خود دانشگاه بزرگ عشق است. یاد روزهای جنگ که عده ای شب ها را بی خوابی کشیدند تا بقیه آسوده بخوابند. یاد روزهایی که خداحافظی مادر با فرزند، همسر با شوهر، پدر با فرزند و ... جگر را میسوزاند. راستی برای رسیدن به آزادی و استقلال امروز، دیروز چقدر خون دادیم.

می خواهیم روایت کنیم؛ روایتی سبز از سرزمین سرخ شهادت و عشق. روایت از روزهای حماسه ایثارگران با عشق و ایثار خود روز دشمن را شب کردند. همان ها که با خون خود شلمچه را بوی تربت کربلا دادند.

امروز شلمچه آینه اسماعیل های عاشق است که ابراهیم گونه در

برابر نمودبان ایستادند. امروز تربت شلمچه عطر عشق دارد و بوی بهشتی خاک شلمچه مشام جان را می نوازد. آری! شلمچه تابلوی مقاومت و عشق است. بی تردید اگر ایستادگی رزمندگان نبود دشمن از پای نمی نشست. رزمندگانی که دست در دست فرشتگان نهادند و از جای جای این زمین به اوج آسمان پر کشیدند. همان ها که به عشق زیارت حرم امام حسین (علیه السلام) آمدند و به زیارت خود امام - علیه السلام - نائل شدند. چه جوان هایی که در این بیابان داغ برپر شدند. چه عزیزانی که در شعله های شقاوت دشمن سوختند چه پرندگانی که در این دیار بر پر شدند و بال بال زدند و بالا رفتند و پرواز کردند. واقعا جبهه بازار عشق بود، بازاری که شیفتگان شاهد و عارفان عاشق بهای جان دادند و وصال جانان خریدند. در آن روزها، سرزمین

جبهه معراج عشق بود و علویان به عشق اسلام ناب محمدی حماسه حیثی را آنجا تکرار می کردند و با دست خالی پای غرب را شکستند، چون سلاح آنها قوی تر و برتر از سلاح آنها بود. رزمندگان ما در کنار جهاد اصغر اهل جهاد اکبر هم بودند. آنها هم دشمن درون را آواره کردند و مین منسبت را خنثی نمودند و هم به دشمن بیرون حمله آوردند و در آن روزها وقتی صدای شلیک خمپاره های فضای ساکت شب را می شکست، آنها با دلی شکسته در سجاده سلوک خود مناجات می کردند و در آن لحظه که دشمن از وحشت ظلمات متور می زد و غرق در ترس و هراس بود، رزمندگان با منور مناجاتهایشان، سنگرهایشان را نورانی می کردند و در ظلمت شب، دل را رنگ روشن روز می زدند. خلاصه همه جا نمایشگاه عشق بود و عبرت. و هر مکان یک تابلوی

چشمگیر ایثار و ایمان بود.

بد نیست سری به دهلاویه بزنیم. دهلاویه عروجگاه چمران عزیز است. دهلاویه بوی مردی داشت که قلبش ملکوتی بود. عاشقی که روح عرشی اش از جسم فرشی اش فاصله ها داشت. چمران مرد خدا بود و از تن جدا. پایش روی خاک و دلش در افلاک بود. برای او بیابانهای داغ جبهه بازار گرم عشق بود و شهادت گوهر گمشده چمران عاشق بود. او سالها چشم انتظار شهادت بود و سرانجام چمران، صید عشق شد و صیاد اجل او را در دهلاویه به دام عشق انداخت و او برای همیشه از قید دنیا آزاد گشت.

### وادی عشق، وادی بلا و خطر؛

به بل کرخه که نگاه می کنی، گویی آتش عشق رزمندگان ایران به این مرز و بوم، همچنان در پایه های سوخته این بل قابل رویت

است. وقتی به یاد می آوری که روزگاری در جوار رود خروشان کرخه، صدها شهید گلگون کفن برای حفظ موقعیت حساس این بل، با دست خالی به میدان تپید شناخته اند و نگذاشته اند که پای هیچ متجاوز عراقی به بل برسد. دلت به این همه بزرگی ورشادت، حسودی اش می شود.

روزگاری رودخانه کرخه از چنان اهمیت استراتژیکی برخوردار بوده که ارتش بعث عراق در سال ۱۳۵۹ با تمام توان نظامی خود برای فتح بل کرخه لشکر کشی کرده بود. اگر ارتش عراق می توانست لشکر ۱۰ زرهی خود را از روی بل کرخه عبور دهد، در نتیجه به راحتی می توانست در مراحل بعدی پیشروی، درزفول، اندیشک و اهواز را هم به تصرف خود در بیاورد. لشکر ۱۰ زرهی عراق، یکی از لشکر های مجهز و نیروی پیشران بعضی ها بوده که پیش از ۳۰۰ تانک

پیشرفته داشت. اوایل جنگ بود و همچنان هسته ها مقاومت مردمی نیز برای دفاع از کیان کشور، شکل نگرفته بود. سرهنگ امرالله شهبازی، فرمانده تیپ دوم زرهی ارتش جمهوری اسلامی، مستقر در دزفول موظف می شود که با تجهیزات نظامی اندک خود در برابر لشکر تا دندان مصلح نیروهای عراقی بایستد. سرهنگ شهبازی می داند که اشغال دزفول و اهواز در برهه ای که ایران به شدت به درآمدهای نفتی برای ادامه جنگ نیاز داشت، یک ضربه ی مهلک و غیر قابل جبران به حساب می آید. حال دو راه بیشتر باقی نمانده بود؛ راه حل اول ادامه جنگ این بود که سربازان قرارگاه دزفول، منتظر ارسال سلاح و سربازان کمکی از مرکز ایران می ماندند. در واقع با گزینش این راه حل، سربازان ایرانی به این جنگ نابرابر وارد نمی شوند اما در آن صورت امکان

داشت تا رسیدن نیروهای کمکی، ارتش عراق حتی به خاک اهواز هم برسد. اما راه حل دوم این بود که سربازان ایرانی با همان اندک مهمات و تجهیزات تیپ خود در مقابل یک لشکر زرهی بسیار قدرتمند دشمن ایستادگی کنند. در نهایت سرهنگ شهبازی به همراه سربازان دلاورش، راه حل سومی که با ایثار و شهادت آمیخته بود بر می گزینند. هفت شبانه روز آتش توپخانه های سنگین ارتش عراق بر سر نیروهای ایرانی حاضر در کنار رود کرخه ریخته می شود، اما شیر مردان ایرانی، خم به ابرو نمی آورند و تا آخرین نفس از پل نادری دفاع می کنند. نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی با مقاومت هفت روزه خود در جوار پل کرخه، شهدای زیادی تقدیم کرد. مقاومت جانانه سربازان ایرانی موجب شد که ارتش عراق نتواند لشکر ۱۰ زرهی خود را از روی پل

وحشی بود. سربازان ایرانی با کنترل این رودخانه و در دست داشتن ارتفاعات (خرولی) و (اسکندر خندان) در نهایت موجب شدند که دشمن عراق به اجبار عقب بایستد و از پل دور باشد.

در آن برهه از جنگ، مناطق (عین خوش) و (دشت عباس) در خوزستان در تصرف نیروهای عراق بود و آنان امیدوار بودند که با عبور نیروهای خود از غرب پل کرخه، خوزستان را از ایران جدا کنند؛ اتفاقی که با حماسه پل نادری تا ابد برای عراقی ها در حد یک روایا باقی ماند.

هم اکنون نیز با وجود احداث سد کرخه و پل شکیل در جوار این رودخانه، باز هم حال و هوای جنگ از این منطقه رخت بر نبسته است.

**سنگر های قدیمی، پوکه ی فشنگ ها و از همه مهمتر، پلی ویران و سرخ که گویی سر تا پایش در آتش عشق سوخته است، همچنان از حماسه های بچه های جنگ روایت می کند.**

حماسه هایی که اگر در طی هشت سال دفاع مقدس خلق نمی شد، شاید هم اکنون عزت و آزادی ایران و حیات و ممات ما هم در هاله ای از ابهام به سر می برد.<sup>۱۱</sup>

**دفاع مقدس تابلوی تمام نمای عشق و ایثار ملتی بیدار؛**

هشت سال دفاع مقدس تابلوی زنده و گویا از جلوه های غرور آفرین و افتخار آمیزی است که استقامت و پایداری و بیداری

اسلامی دلیر مردان ایران اسلامی در برابر تجاوز ناجوانمردانه نیروهای بعثی را به زیبایی به نمایش در آورده است، تابلویی که قدرت سلاح ایمان را در کارزار با همه قدرت های مادی استکبار جهانی و مقابل تمام چشمان حیرت زده جهانیان به نمایش گذاشت و با صبر و ایمان و توکل بر خداوند و سبجان همراه با عزم و اراده یولادین و روحیه شهادت طلبی، تمام معادلات و محاسبات متعارف در عرصه نظامی و استراتژیک را برهم زده و دشمن تا دندان مسلح را سر جای خود نشانده و گنجینه ای عظیم ساخت تا نگاه تمام آزادیخواهان را به فضایل گرانبهای انسانی همچون جوانمردی، عطوفت، پایمردی و رشادت دلیرانه در حفظ اصول و ارزش های انسانی اسلامی و خود باوری عزتمند و توکل مدار معطوف ساخته و پویندگان راه حقیقت، را

بار دیگر از قدرت و تأثیر شگرف روح ایمان راسخ و ایثار و شهادت را در دفع تجاوز و تحکیم پایه های و بنیادهای الهی آگاه سازد.

اگر حضور ملت در صحنه جبهه های دفاع نبوده، نه حماسه ای تحقق می یافت و نه حماسه حضور مردم در جشن پس از پیروزی لذا به حق می توان گفت پاسداری فتن خرمشهر در گرو پاسداری حضور مردمی در همه صحنه هاست.

خرمشهر از همان آغاز خونین شهر شده بود. خرمشهر خونین شهر شده بود تا طلعت حقیقت از افق غربت و مظلومیت رزم آوران و بسیجیان غرقه در خون ظاهر شود.

و مگر آن طلعت را جز از منظر این آفاق می توان نگریسته؟ آنان در غربت جنگیدند و با مظلومیت به شهادت رسیدند و پیکرهاشان زیر تانکهای شیطان تکه تکه شد و به آب و باد و خاک و آتش پیوست

اما... راز خون آشکار شد. راز خون را جز شهدا در نمی یابند. آنان را که از مرگ می ترسند از کربلا می رانند. مردان مرد، جنگاوران عرصه جهادند که راه حقیقت وجود انسان را از میان هاویه آتش جسته اند. آنان ترس را مغلوب کرده اند تا فتوت آشکار شود. و راه فتا را به آنان بیاموزد.

آنان را که از مرگ می ترسند از کربلا می رانند. وقتی که کار آنان همه دشوار شد که ماندن در خرمشهر معنای شهادت گرفت، هنگام... آن بود که شبی عاشورایی بر پا شود و کربلائیان پای در آزمونی دشوار بگذارند.

#### جمع بندی و نتیجه گیری:

امروز شرایط خطیر است. همه می دانیم، بیاییم یکبار دیگر یاد کنیم از همه آن دلیر مردانی که با اتحاد دنیا را به زانو درآوردند. اتحادی که ماخصل عشق بود و دوست داشتن.

یاد بگیریم یا نه. یاد بیاوریم عشق را و دوست داشتن را. هرچه هست از تحریم گرفته تا اقتصاد، همه و همه اثری در این بحران نداشت، بحران نتیجه ی کینه است. نتیجه دشمنی و فراموشی عشق، دوست نداشتن، نتیجه سوار شدن جاهلانه بر موج عداوت دشمن. حال با ماست تا از این گذر گذر کنیم، مسیر گذار از راه عشق می گذرد. از محبت می گذرد، از دوست داشتن، ما می توانیم، کافی است بخواهیم و از دریچه عشق به هم میهنانیمان بنگریم. آنگاه چون گاه دفاع مقدس همه را برادر و خواهر می نگریم. بیایید درست دیدن را عینک دیده خود کنیم تا همیشه در قله با شکوه عزت و افتخار بمانیم.

به امید طلوع طلوع عشق

دردود

۱۱. خاطرات رزمندگان هشت سال دفاع مقدس، آینه هفت شهر عشق، خیر فرهنگی نام منبع: نوید شاهد، شماره مطلب: ۲۲۲۲

#### منابع و مأخذ:

۱. تأملات فرهنگی - تألیف: سید رضا تقوی - تهران ۱۳۸۵، انتشارات نخیل
۲. دفاع از آرمانهای امام خمینی (ره) - محمداقبر هاشمی نیا - موسسه بوستان کتاب قم، نشر دفتر تبلیغات اسلامی
۳. سیره شهدای دفاع مقدس (سرودهای سرخ) - تهران: ناشر: موسسه فرهنگی قدر و ولایت، چاپ دوم ۱۳۸۹
۴. سیره شهدای دفاع مقدس (فقط خدا) ناشر: موسسه فرهنگی قدر و ولایت، چاپ اول ۱۳۸۸
۵. شور و شعور - ناشر: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت - تهران ۱۳۸۸
۶. معارف و هدایت ها در کلام امام خمینی (ره) - رسول سعادت مند، انتشارات نسیم ۱۳۸۲

#### پی نوشتها:

۱. شور و شعور ناشر: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت - تهران ۱۳۸۸
۲. رهبر معظم انقلاب اسلامی - مراسم تقدیم حکم ریاست جمهوری ۱۳۶۸/۵/۱۲
۳. تأملات فرهنگی - تألیف: سید رضا تقوی - تهران - انتشارات نخیل ۱۳۸۵
۴. بیانات تاریخی مقام معظم رهبری در جمع طلاب ۱۳۸۸/۹/۲۲
۵. دفاع از آرمان های امام خمینی (ره) محمداقبر هاشمی نیا (موسسه بوستان کتاب قم) نشر دفتر تبلیغات اسلامی، (صفحه ۱۰۲)، ۱۳۸۴، چاپ اول
۶. زمر (۳۹) آیه ۱۷-۸
۷. تقد مبانی آیت الله منتظری درباره ولایت فقیه
۸. نام کتاب، معارف و هدایت ها در کلام امام خمینی (ره) - اصول سعادت مند - انتشارات نسیم ۱۳۸۲
۹. سخنان صریح علامه مصباح یزدی، روز ۱۳ آبان در جمع باسداران، چهارشنبه ۱۳ آبان ۱۳۶۳
۱۰. کتاب تأملات فرهنگی صفحه ۳۵۱

تو یک عظیمی تو پریمی تو کریمی تو تیریمی

طعام روح

تو براننده فضیلتی تو سزاوار ساینی



بیانات مقام معظم رهبری

جنگ هشت ساله، جنگ دو کشور و دو ارتش نبود؛ جنگ یک ائتلاف نانوشته جهانی علیه ملتی که تصمیم داشتند حداکثر فشار ممکن را از لحاظ نظامی و اقتصادی و غیره بر او وارد بیاورند بود، تا از راهی که در پیش گرفته بود برگردد؛ ولی نتوانستند

طعام روح

ملکان ذکر تو کویم که تو یاکانی و خندان

زوم سبزه جان که تو ام را بهمانی



سُئِلَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله وسلم):

مَا بَالُ الْمُؤْمِنِينَ يَفْتَنُونَ فِي قُبُورِهِمْ إِيَّا الشَّهِيدَ؟ فَقَالَ: كَفَى بِيَارِقِهِ السُّيُوفِ عَلَيَّ رَأْسِي فِتْنَةً

از پیامبر اکرم (صلى الله عليه وآله وسلم) سؤال شد:

چگونه است که همدی مؤمنین در قبر مورد سوال و امتحان قرار می گیرند، مگر شهید؟ حضرت فرمود: امتحانی که در زیر برقی شمشیر داده است، برای او کافی است.

کنز العمال، ج ۴، ص ۴۰۷، حدیث ۱۱۱۲۸ و ص ۵۹۵، حدیث ۱۱۷۴۱

زوم سبزه جان که تو ام را بهمانی  
زوم سبزه جان که تو ام را بهمانی

# اصول مدیریت و فرهنگ مقاومت

## چکیده:

مدیریت صحیح نقش به سزایی در جامعه دارد زیرا جامعه را از تنش بیرون می آورد و به جامعه رشد می دهد.

اگر تمام ابزار و وسایل لازم برای انجام یک کار را به منزله ی "جسم" فرض کنیم مدیریت صحیح به منزله ی «روح» آن است و با جدا شدن این روح چیزی جز لاشه ی گندیده ای

باقی نخواهد ماند.

## کلید واژه:

مدیریت، اصول، مقاومت

## مقدمه

زندگی اجتماعی بشر از دیرباز شاهد نوعی تنش، تعارض و مخالفت بین پادشاه و رعیت، فرمانده و سرباز، رئیس و مرنوس و بالاخره مدیر و کارمند بوده است. هنگامی که عده ای کنار هم می

آیند تا هدف واحدی را تحقق بخشند به زودی درمی یابند که برای رسیدن به نتیجه باید تقسیم کار کرده و به عبارت دیگر آنها باید سازمانی تأسیس کنند که در این سازمان یکی بالاتر و دیگری فروتر، یکی فرمانده و دیگری فرمان بر و در نهایت فردی در رأس سازمان از قدرت بیشتری برخوردار است.

متأسفانه در جامعه فعلی وجود خلأ در مدیریت اسلامی حس می شود که مشکلات فراوانی به بار آمده و

جامعه دچار ضعف مدیریتی شده است، پس وظیفه افراد جامعه این است که با آگاهی از روشهای صحیح مدیریت، مدیریت اسلامی و توجه به مدیریت دفاع مقدس جامعه را از هرج و مرج خارج کند و به سوی کمال رهنمون سازند. مدیریت صحیح نقش به سزایی در جامعه دارد زیرا جامعه را از تنش بیرون می آورد و به جامعه رشد می دهد.

اگر تمام ابزار و وسایل لازم برای انجام یک کار را به منزله ی "جسم" فرض کنیم مدیریت صحیح به منزله ی "روح" آن است و با جدا شدن این روح چیزی جز لاشه گندیده ای باقی نخواهد ماند.

امیر المؤمنین علی (علیه السلام) نقش فرمانده اینگونه بیان می فرمایند:

"و مکان القیم بالامر مکان نظام و الخرز، یجمعه و یضمه فاذا انقطع

النظام تفرق الخرز و ذهب ثم لم یجمع بهذا خیره ابدأ". موقعیت فرمانده و قیام کننده در امور دین، مانند کار رشته است که مهره ها را جمع می کند، و پیوند می دهد. اگر رشته بگسلد مهره ها از هم جدا می گردند و دیگر هرگز به تمامی مجمع نخواهد شد.

از خطبه فوق بر می آید که مدیریت صحیح یکی از ارکان جامعه است به شرطی که مدیریت اسلامی باشد.

فرمول این تحقیق باید به سؤالات زیر جواب کاملی داده شود تا نیازهای جامعه را برطرف نماید.

رعایت اصول مدیریتی در جامعه چه ضرراتی دارد؟

از نظر اسلام مدیریت صحیح چه نقشی دارد؟

اخلاق مدیریت یعنی چه و مدیران باید چگونه به این زیور آراسته شوند؟

## ۱. ویژگیهای مدیر و فرمانده در فرهنگ مقاومت

قرآن کریم در روایات اشاره زیادی به بحث مدیریت اسلامی کرده اند و برای مدیران و فرماندهان اسلامی معیارهایی را برگزیده اند که به طور مختصر بیان می شوند:

### ۱- ایمان به هدف

قبل از هر چیز باید به این نکته توجه داشت که ما در چارچوب یک نظام مکتبی بحث می کنیم و ایمان به هدف در اینجا مفهوم ایمان به مکتب و جهان مکتبی را دارد. یک مدیر و فرمانده مکتبی نه تنها نمی تواند در برابر آن مکتب بی تفاوت باشد، بلکه باید ایمان عمیقش به تعلیمات آن مکتب انگیزه اصلی او را در انجام وظایفش تشکیل دهد.

قابل توجه اینکه قرآن مجید درباره ی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) می گوید:



«أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ»<sup>۱</sup>

پیامبر به چیزی که از سوی خدا به سوی او نازل شده ایمان آورده و مؤمنان نیز ایمان آوردند. ایمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) به «ما انزل الله» از تمام تلاشها و کوششها و از تمام زندگانی اش آشکار بود.

مورخان اعم از تاریخ نویسان مسلمان و غیر مسلمان از ایستادگی عجیب محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) در برابر حوادث مشکل و اتسوه مصائبی که برای او در مسیر دعوتش رخ می داد ستایش کرده و اعتراف دارند که این

ایثار و فداکاری نشانه ایمان عمیق او به مکتبش بوده است.

در احادیث اسلامی آمده است که پیامبر به قدری عبادت کرد که پاهای مبارکش متورم شد تا آنجا که قرآن به او نازل گشت و چنین گفت:

«مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى»<sup>۲</sup>

ما قرآن را بر تو نازل کردیم که این گونه خود را به زحمت افکنی.

اینها همه نشان می دهد که این مدیر و فرمانده بزرگ عالم بشریت تا چه حد به مکتبش ایمان داشت ایمانی که در تمام اعمالش بر تو افکنده بود و در عمق جاننش نفوذ کرده و به تمام اعمالش جهت می داد.

کوتاه سخن این که ایمان به هدف برای یک مدیر و فرمانده در هر تشکیلات نخستین و مهمترین شرط موفقیت اوست و اصولاً عشق به کار و تلاش و کوشش توأم با دلسوزی بدون چنین ایمانی صورت نخواهد گرفت.

#### ۲-۱-۲ علم و قدرت

علم و قدرت؛ این دو چنان که می دانیم در قرآن مجید صریحاً آمده است و به عنوان دو ارزش مهم در مسئله گزینش فرمانده روی آن تکیه می کند، یکی از این موارد داستان «طالوت» و «جالوت» است که به آن اشاره می شود:

ماجرای چنین بود که بنی اسرائیل گرفتار سلطان جبار مستبد و خودکامه ای به نام «جالوت» شده بودند و در زیر فشار این نظام ستمگر دست و پا می زدند. برای یافتن راه نجات از پیامبرشان «اشموئیل» کمک خواستند و تقاضا کردند که فرمانده ای شایسته برای

آنها برگزیند. اشموئیل جوانی نیرومند و آگاهی، به نام «طالوت» را برای آنها برگزید. او یک روستائی زاده بود و از نظر مالی فقیر. هنگامیکه سردمداران بنی اسرائیل از گزینش او تعجب کردند گفتند: چگونه ممکن است طالوت حاکم و فرمانده ما باشد؟ در حالی که ما از او شایسته تر به حکومتیم و او از نظر مالی تهیدست است.

اشموئیل در پاسخ کوتاه معیار گزینش او را چنین بیان می کند: «این یک گزینش الهی است خداوند او را بر شما برگزیده و به علم و قدرت او افزوده.»

اشاره به اینکه علم و قدرت اکتسابی او با امدادهای الهی افزایش یافته و در او موهبت و اکتساب به هم آمیخته است.

البته ذکر این نکته لازم است که منظور از آگاهی و علم در اینجا آن نوع علم و آگاهی است که با گردش کار مدیر و فرمانده پیوند

دارد و در حوزه مأموریت او اثر می گذارد. بسیار است تشکیلاتی که مدیران آنها به خاطر حاکمیت روابط شخصی و خصوصی این دو ضابطه سرنوشت ساز را به دست فراموشی سپرده و از هم متلاشی شده اند.

مدیر ناآگاه و ناتوان تشکیلات خود را به ورشکستگی و سقوط می کشاند و چنین فرماندهی در میدان نبرد نیز سرنوشتی جز شکست ندارد.<sup>۳</sup>

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) در این زمینه می فرمایند: «هرکس از میان مسلمانان فرمانداری را برگزیند در حالی که می داند دیگری نسبت به او اولویت دارد، خیانت به خدا و رسول خدا و مسلمانان کرده است.»<sup>۴</sup>

#### ۳-۱-۳ امانت و درستکاری

در معیارهای اسلامی شرط امانت داری و درستکاری به ضمیمه

قدرت برای همه کارکنان و کارمندان قید شده است. و مدیر و فرمانده به حکم اینکه از رده های بالای کارکنان و کارمندان هستند نه تنها نمی توانند آن فرمان مستننا باشند بلکه باید هر دو را در حد عالی دارا باشند.

تعبیر به امانت درباره ی یست های مهم سیاسی و مدیریتی در دوران خلافت حضرت علی (علیه السلام) نیز آمده که در نامه ای به فرماندار آذربایجان نوشتند:

«وَأَنْ عَمَلَكَ لَيْسَ لَكَ بَعْلَمَ وَلَكِنَّهُ فِی عِنَقِكَ أَمَانَةٌ تُسْتَمَقَى بِهَا بِدَسْتِ تُوْ أِفْتَادَهُ شَكَارَى دَر چنگال تو نیست بلکه امانتی است که بر گردنت سنگینی می کند.»

مدیریان و فرماندهان باید از چنان قدرتی برخوردار باشند که برنامه های کار خود را با قاطعیت پیش ببرند.

اما مدیر خائن از درجه چشم رسول خدا (صلی الله علیه و آله

وسلم) چنان است که در حدیث زیر منعکس شده:

"من استعملنا فلکم علی عمل فکتبنا مخیطاً فما فوقه کان غلولا یأتی بیوم القیامه" اگر فردی را در بستی گماردیم و او یک نخ یا بالاتر از آن را از ما پنهان کند او خائن است و حالی که خیانت کرده غلی در گردن او در قیامت خواهد بود."

با توجه به گستردگی مفهوم امانت در منابع اسلامی بدون شک هر مقام و پست که به مدیران و فرماندهان سپرده می شود از مهمترین امانات الهی و اجتماعی است.

به این ترتیب چگونه ممکن است کسی را که از امانت او مطمئن نیستیم به مدیریت برگزینیم. خواه در یک امر اقتصادی باشد، یا فرهنگی، یا سیاسی. همچنین در موارد فرماندهی که عملاً جان گروهی را در اختیار دارد، ذکر این نقطه نیز لازم است که نباید تصور

کنیم که تنها با نصب بازرسان و مأموران اطلاعاتی می توان مراقبت اعمال مدیران بود: زیرا اولاً تشکیلات بازرسی معمولاً سر از دور و تسلسل در می آورد چرا که بازرسان نیز انسانهایی هستند همچون مدیران و فرماندهان! ثانیاً هرگز نمی توان به تعداد مدیران و فرماندهان تعیین بازرسی کرد.

بنابراین راه صحیح این است که اطمینان به صحت عمل آنها از طریق ویژگی های عقیدتی و اخلاقی و فرهنگی که بر مدیران حاکم است حاصل گردد.

این شرط مهم را که امروزه از سوی همه مجامع و محافل جهانی و مؤسسات مختلف به رسمیت شناخته شده و، امیرالمؤمنین (علیه السلام) در چهارده قرن پیش با صراحت تمام در فرمان تاریخی مالک اشتر بیان فرموده است، آنجا که مالک را مخاطب ساخته می

گوید:

"بدترین وزرای تو کسانی هستند که برای اشرار قیل از تو وزیر بوده اند، کسی که با آن گنهکاران در کارهایشان شرکت داشته، نباید صاحب اسرار تو باشد، آنها همکاران گنهکاران و برادران ستمکارانند، در حالی که تو میتوانی جانشین خوبی برای آنها بیایی، از کسانی که از نظر فکر و نفوذ کمتر از آنان نیستند... هزینه این افراد بر توسیك تر و همکاریشان با تو بهتر است و برای شناختن سوابق افراد باید به بازتاب شخصیت آنها در افکار عمومی جامعه مراجعه کرد، البته ممکن است افکار عمومی در قضاوت خود درباره کسی احياناً گرفتار اشتباه شوند ولی غالباً معیار خوبی برای شناخت افراد می تواند باشد."

البته انکار نمی توان کرد که دگرگونی در حالات افراد و تغییر مسیر در زندگانی آنها امکان پذیر

نیست؛ ولی این تحول و دگرگونی تنها در اقلیتی از افراد منحرف واقع می شود که با دقت و هوشیاری به آنها پاسخ مثبت داد ولی این امر در اکثریت منحرفان با سابقه تحقق نمی پذیرد.

به همین دلیل همیشه باید در گزینش مدیران سوابق آنها را در نظر گرفت همانگونه خود آنها باید سوابق افراد زیر دست خود را در نظر بگیرند.

#### ۴-۱ وراثت صالحه

بدون شک یکی از ابعاد شخصیت انسان را مسائل ناشی از وراثت تشکیل می دهد تا آنجا که بعضی شخصیت آدمی را در سه بعد "وراثت"، "محیط" و "تعلیم و تربیت" خلاصه کرده و آن را مثلث شخصیت نام نهاده اند.

در قرآن مجید و روایات و زیارات، اشارات زیادی به این معنی دیده می شود، همچنان که در سوره

نوح آمده است: "إِنَّكَ أَنْ تَنْرَهُرُ

يُضِلُّوْا عِبَادَكَ، وَلَا تَلِدُوْا إِلَّا

فَاجِرًا كَثَرًا

اگر آنها را به حال خود رها سازی بندگانت را گمراه کرده و جز فرزندان فاجر و فاسد از آنها متولد نمی شود."

حتی در روایات اسلامی طرز تغذیه مادر و شیر او را در تشکیل هسته بندی شخصیت کودک مؤثرشمرده است.

به هر حال تا آنجا که ممکن است باید مدیران و فرماندهان را از خانواده هایی برگزید که از وراثت صالحه ای بهره مندند.

#### ۵-۱ سعه صدر

مدیریت مانند فرماندهی کار پیچیده ای است و می دانیم هر قدر کاری پیچیده تر باشد مشکلات آن افزونتر و آفاتش بیشتر است، به همین دلیل مدیران و

فرماندهان باید دارای اعصاب قوی، حوصله زیاد و ظرفیت کافی در روبرویی با مشکلات باشد.

نکته قابل توجه اینکه:

در بسیاری از روایات اسلامی "علم" و "حلم" در کنار هم دو عامل موفقیت و پیروزی بیان شده و "حلم" چیزی جز ظرفیت و سعه صدر نیست.

ظرفیت و سعه صدر پیامبر (صلی الله علیه و آله سلم) و امامان معصوم (علیهم السلام) به راستی برای همه دست اندرکاران مدیریت و فرماندهی یک سرمشق بزرگ است.

هنگامیکه پیامبر در میدان آخذ سخت مجروح شده و از پیشانی و

دندان مبارکش خون می ریزد مالکیت اعصاب خود را از دست نداده و برای امت نادان دعای هدایت می کند.

بلند نظریها وسعه صدر و ظرفیت وجودی برای پیستبرد کار مدیر و فرمانده چنان سوثر است که می تواند دشمنان سنگدل را به دوستان صمیمی مبدل سازد.

#### ۶-۱۰ دلسوزی و عشق به کار

هیچکس نمی تواند مدیر و فرمانده خوبی باشد مگر اینکه به کار خود عشق بورزد. آنها که برنامه های خود را به عنوان یک مسئولیت اداری یا نجات از اعتراض مردم و توییح مافوق انجام میدهند به دایه ای می مانند که در برابر گرفتن مزد مسئولیت تغذیه یا تربیت کودکی را بر عهده گرفته ولی آنها که به کار خود عشق می ورزند همچون مادرند و میدانیم هزاران دایه همچون یک مادر نخواهند بود.

در اوصاف پنج گانه ای که قرآن کریم -سوره توبه آیه ۱۲۸- برای پیامبر اسلام (صلی الله علیه و اله سلم) ذکر می کند، یکی از صفات ویژه ی این رهبر بزرگ، این مدیر و فرمانده ی بی نظیر را "عشق به هدایت مردم"، می شمرد و از آن به تعبیر "حریص علیکم" می کند که تعبیری است بسیار رسا و یقیناً اگر آن عشق سوزان به هدایت خلق نبود آن همه ناملایمات با اغوش باز استقبال و تجمل نمی کرد.

#### ۷-۱ عدالت و دادگری

از مهمترین اوصافی که در هر فرمانده و مدیر نهایت لزوم را دارد "پیراستگی از هر گونه تبعیض و ظلم" است.

-التیه عدالت در مفهوم اسلامش از دادگری فراتر است و به معنی ترک گناهان کبیره و عدم اصرار بر صغیره آمده است و یا به تعبیر

دقیق تر آن حالت خدا ترسی باطنی است که به صورت یک ملکه و خصلت در آمده و او را از انجام گناه باز می دارد و سدی میان انسان و گناه می کشد- هرگاه پس از شکسته شدن این سد، بلافاصله یا خودسازی ترمیم شود، عدالت تجدید می گردد. وگرنه این ملکه از میان رفته و جای خود را به نافرمانی و فسق می سپارد.

جالب اینکه در دستورات اسلام وجود این ملکه برای کارهای کم اهمیت تر از مسأله مدیریت و فرماندهی شرط شمرده شده مانند عدالت در مورد شهود یا در مورد امام جماعت، بنابراین مسلم است که در پست های کلیدی باید مرحله والائی از تقوا شرط باشد.

مسأله عدالت به قدری مهم است که امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) آن را به عنوان هدف اصلی حکومتش معرفی می کند، آنجا که می گوید: "خدایا تو میدانی آنچه از

ما در گرفتن زمام حکومت به دست واقع شد به خاطر رغبت در امر حکومت و سلطنت نبود، و نه برای به دست آوردن متاع دنیا هدف این بود که تعالیم دینت را زنده کنیم و بلاد تو را اصلاح نمایم تا بندگان مظلوم تو احساس امنیت کنند و حدود و قوانین تو را بر پا سازیم."<sup>۷۸</sup>

#### ۸-۱ پایبند بودن به اصول و ضوابط

این اصل را به عنوان یکی از مهمترین شرایط و ویژگی های یک مدیر و فرمانده میتوان ذکر کرد.

درست است که تقیید ضوابط و بی اعتنائی به حاکمیت روابط مشکلات فراوانی دارد و مخصوصاً در جوامعی که همیشه روابط بر آن حاکم بوده است و ضوابط همیشه در برابر آن قربانی شده، ولی اگر مشکلات آن در کوتاه مدت پذیرفته شود اثر آن در دراز مدت

بسیار مثبت و چشم گیر است. منابع و تواریخ اسلام مملوء از اسناد زنده ای که نشان می دهد پیشوایان اسلام برای حفظ ضوابط تا چه اندازه رابطه ها را زیر پا می گذاشتند که برای نمونه به یکی از موارد اشاره می شود:

داستان عقیل و مدیر محماه در نهج البلاغه آمده است که عقیل نزد برادرش امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) رسید و تقاضای امتیاز مختصری بر دیگران در اموال بیت المال داشت ولی علی (علیه السلام) برای حفظ اصول نه تنها دست رد به سینه او زد، بلکه چنان درسی به او داد که تاریخ هرگز او را فراموش نخواهد کرد.

قلعه آهنی را در آتش گذارد، هنگامیکه سرخ و گداخته شد نزدیک دست برادر برد. ناگهان فریادش بلند شد و امام فرمود: "عزاداران بر مرگ تو اشک بریزند، از آتشی که در برابر قیامت بازیچه

ای بیش نیست فریاد می زنی و مرا به سوی آتش که خشم خدا آن را بر افروخته است می کشانی."<sup>۸۰</sup>

البته ویژگی های مدیر و فرمانده منجر به آنچه کمتر شد نیست هرچند آنچه که گفته شد جنبه اصولی و اساسی دارد، مسائل زیاد دیگری نیز وجود دارد که هر کدام دارای نقش مؤثری در مسئله مدیریت یا فرماندهی است، مانند خلوص نیت، ابتکار، نظم، عفو و گذشت و ...

ویژگی های فوق منجر در فرماندهان و مدیران اسلامی است و فرماندهان در زمان هشت سال دفاع مقدس نیز از مسلمانان بودند و پایبند به قرآن و سنت رسول خدا (صلی الله علیه و اله سلم) بودند بنابراین این صفات و ویژگی ها در آنان به طور کامل ظهور داشت و به خاطر همین صفات بود که تا پای جان مقاومت کردند.

#### ۲. اخلاق مدیریت

مدیریت اسلامی شیوه خاصی از رهبری است مبتنی بر مبانی فکری و عقیدتی اسلام و برای آشنا شدن با این سبک از مدیریت شناخت مبانی اسلام درباره ی رهبری ضروری است.

بنابراین اساسی ترین اصلی که مدیریت اسلامی را از سایر مدیریتها جدا می کند این است که در این شیوه از مدیریت مبنا حق است و حرکت به سوی حق و ارزشهای متعالی انسانی. برای اینکه مدیر به مبناى این شیوه از مدیریت حرکت کند و اهداف مدیریت را تأمین سازد ویژگی هاى را باید دارا باشد که این ویژگی ها را می توان اصول مدیریت اسلامی نامید.

که در قرآن نیز بر این اصول اشاره شده است:

هنگامیکه حضرت موسی مأموریت یافت پیام الهی را به فرعون ابلاغ کند و با رهبری بنی اسرائیل

و تنزیه نماییم و تورا بسیار یاد کنیم".  
در این آیات چهار مسئله مطرح شده که هر یک اصلی از اساسی ترین اصول مدیریت اسلامی است که این اصول عبارتند از:

- \* شرح صدر
- \* آسان شدن کار
- \* رسائی سخن
- \* معاون شایسته

#### شرح صدر

نخستین اصل از اصول اخلاق مدیریت ، شرح صدر است ،برای تبیین این اصل لازم است ابتدا شرح صدر معنا شود سپس مواردی که در آن به قرآن اشاره شده مورد بررسی قرار گیرد و آنگاه به رابطه مدیریت و شرح صدر پرداخته شود.

مبنای شرح صدر :

شرح صدمه یک از دو کلمه شرح

حکومتی را بر پایه ارزشهای اسلامی تشکیل دهد از خداوند چهار درخواست داشت که اصول مدیریت اسلامی و اخلاق مدیران اسلامی در این ویژگی ها خلاصه شده است:

"قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَ  
يَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلِلْ عُقْدَةَ  
لَيْسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي وَاجْعَلْ لِي  
وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِ هَارُونَ أَجِي  
أُشَدُّ بِهِ أُزْرِي وَ أَشْرِكُهُ فِي  
أَمْرِي كِي تُسَبِّحَكَ كَثِيرًا وَ  
تَذَكَّرُكَ كَثِيرًا"

گفت پروردگارا سینه ام را بگشای و کارم را برابم آسان کن و گره از زبانم باز کن ، تا سختم را بفهمند و وزیر و یاورى از خاندانم برای من قرارده ، هارون برادرم را پشتم را به او محکم کن و او را در کارم شریک گردان تا تو را بسیار تسبیح گویم

صَدْرِي<sup>۱۰</sup> گفت پروردگارا سینه ام را برابم باز کن".  
"أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ" آیا ما برای تو سینه ات را نگشودیم؟"  
و در دوایه مقید به اسلام شده که بیان می شود .

"فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ  
صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ  
يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا  
كَاثِمًا يَصْعَدُ فِي أَسْمَاءِ كَذَلِكَ  
يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا  
يُؤْمِنُونَ"

پس کسی که خدا بخواهد او را هدایت نماید سینه ی او را برای اسلام می گشاید ، و کسی را که بخواهد در گمراهیش رها سازد سینه اش را به شدت گرفته و تنگ می کند که گویا به زحمت در آسمان رو په بالا می رود. اینگونه

صدر است که کلمه شرح به معنای بسط و گسترش و باز کردن است ، اما کلمه صدر دو معنا دارد : یکی ادراکات و شناختهای انسان یا محلی که مرکز ادراکات قلبی و عقلی انسان در آنجا قرار دارد .

پس شرح صدر به معنی باز کردن و گسترش جایگاه ادراکات و شناخت های انسان است و همین شرح صدر یکی از اصول مدیریت می باشد.

شرح صدر در قرآن : در قرآن کریم شرح صدر دوبار به طور مطلق ، دوبار مقید به اسلام و یکبار مقید به کفر آمده است که به طور مختصر به آنها اشاره می شود .

که در آیات زیر به طور مطلق بیان شده است "قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي

خداوند بلبیدی را بر کسانی قرار می دهد که ایمان نمی آورند."

"أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِي  
الْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ  
فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ  
أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ"

پس آیا کسی که خداوند سینه او را برای اسلام گشاده ، پس او بر پایه نوری از پروردگار خویش است پس وای به حال کسانی که دلپایشان در اثر غفلت از خدا سخت گردیده ، آنها در گمراهی آشکار هستند."

و در حالی دیگر شرح صدر مقید به کفر شده

"مَنْ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا  
فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِّنَ اللَّهِ وَهُم  
عَذَابٌ عَظِيمٌ"

کسانی که پس از ایمانشان ، به خدا کفر ورزند بلکه آنان که سینه

خود به کفر خرسند و گسترده کنند، بر آنها غضبی از سوی خداوند است و عذابی بزرگ دارند.

حال که معنای شرح صدر درک شد و انواع شرح صدر در قرآن مورد بررسی قرار گرفت رابطه شرح صدر و مدیریت را باید مورد بررسی قرار داد:

شرح صدر چه در بعد مثبت و چه در بعد منفی، یعنی چه شرح صدر اسلامی یا شرح صدر کفری از شرایط و لوازم اجتناب ناپذیر مدیریت است.

- کسی می تواند سازمان و گروه و جمعیت را اداره کند که ظرفیت فکری و روحی و شرح صدر لازم برای مدیریت را داشته باشد و در این رابطه فرقی نمی کند که هدف سازمان حق باشد یا باطل! موسی برای رهبری شرح صدر لازم را دارد و فرعون هم برای مدیریت شرح صدر لازم را دارد.

- مدیر شایسته نیازمند صفات و

ویژگی هایی است که عمده آن ویژگی ها یا تمام آنها از شرح صدر سایه می گیرند.

- بصیرت، بینش سیاسی، حسن خلق، رفق و مدارا، قاطعیت، انتقاد پذیری، تغافل، امید و استقامت از ویژگی های یک مدیر شایسته است و همه این صفات از آثار شرح صدر هستند.

- حال حسن خلق که یکی از ویژگی های مدیر است و از موارد بحث ماست را مورد بررسی قرار داده و به جنبه های مختلف آن پرداخته می شود.

**نقش حسن خلق در مدیریت:** مدیر برای اینکه بتواند دیگران را خوب به کار گیرد باید برای افراد تحت مدیریت خود جاذبه داشته باشد و جاذبه داشتن به معنای خوش برخورد بودن است.

روش مدیریت پیامبر اسلام در برخورد با مردم برای ما درسی بزرگ است که پیامبر اسلام چگونه

توانست آن مردم نیمه وحشی و بد اخلاق را به خود جذب کند. از نظر قرآن کریم عمده ترین عامل جاذبه پیامبر برخوردهای خوب او بود:

”فِيمَا رَحِمَةً مِنَ اللَّهِ لِيَأْتِيَ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَىٰ وَأَجْعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ مِّنْكُمْ مِّنْ فَجْرًا ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَافِقًا فَاعْفُ عَنَّهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ“<sup>۱۵</sup>

پس به برکت رحمتی از جانب خداوند با آنها نرمخو شدی، و اگر بدخلق و سخت دل بودی حتما از دورت بپراکنده می شدند، پس از آنها در گذر و برایشان آموزش طلب و در کارها با آنها مشورت نما، و چون تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن، که بی تردید خداوند توکل کنندگان را دوست دارد.“

### زبان های سوء خُلق در مدیریت:

کج خلقی جاذبه را از مدیر سلب می کند و او را در نظر افراد تحت مسئولیت خود فاقد ارزش و اعتبار می سازد و مدیریت تحمیلی طبیعی است که تداوم نداشته باشد.

امام علی (علیه السلام) درباره ی زبانهای سوء خلق می فرماید: ”سوء الخلقی یمحشُ القریب و ینفر البعید“<sup>۱۶</sup> بد اخلاقی نزدیک را به وحشت می اندازد و برای دور نفرت آور است.

رابطه شرح صدر حسن خلق: صفات زشتی که سر راه مدیریت می شوند عموماً محصول کم ظرفیتی، بی حوصله و کم صبر و خود پسندند و زود از کوره در می روند. اینان در برخورد با مشکلات برعکس افراد با ظرفیت نمی توانند روحیه خود را حفظ کنند و خوش برخورد باشند.

### آسان شدن مدیریت

- یکی دیگر از اصول مدیریت که در آیه ذکر شد آسان شدن مدیریت بود که به طور مختصر به آن پرداخته می شود. دومین درخواست حضرت موسی از خداوند آسانی امر مدیریت و رهبری بود، امری که موسی آسانی آن را از خداوند طلب می کند عبارت است از مسئولیت و کاری که خداوند به او تکلیف کرده، یعنی امر رسالت و رهبری مردم مستضعف.

ضرورت آسانی: نخستین نکته ای که از دومین درخواست حضرت موسی از خدا استفاده می شود این است که آسانی امر مدیریت برای مدیر یک ضرورت است.

زمینه های آسان شدن مشکلات:

پنج عامل وجود دارد که با تحقق آنها خداوند متعال توان و آرامشی بر انسان عنایت می کند که برخورد با بزرگترین امواج مشکلات برای او

آسان است. توجه به این عوامل در حقیقت بهترین درس مدیریت و رهبری در بحران ها و شرایط سخت است که این عوامل عبارتند از:

### ۱. به کارگیری همه توان

امام رضا (علیه السلام) می فرماید: ”من سأل الله التوفيق ولم یجتهد فقد استهزأ بنفسه“<sup>۱۷</sup>

کسی که از خدا بخواهد ولی تلاش نکند خود را مسخره کرده است.

### ۲. تقوا:

قرآن کریم در این زمینه می فرماید:

”وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لِّهِ مَخْرَجًا ۚ وَيَرْزُقْهُ مِن حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ“<sup>۱۸</sup>

### ۳. توکل

### ۴. تکلیف الهی و امدادهای غیبی

### ۵. دعا

### رسائی سخن

و از دیگر اصول مدیریت رسائی سخن می باشد که به طور خلاصه به آن پرداخته می شود.  
**فصاحت و مدیریت:**

### معاون شایسته

- و آخرین اصل از اصول مدیریت داشتن معاون شایسته می باشد که یکی از رازهای موفقیت مدیر ، داشتن معاون و همکاران و یاران توانا و شایسته است.<sup>۱۹</sup>

با بحث و بررسی ویژگی های فرماندهان زمان دفاع مقدس انسان به این نتیجه دست می یابد که ایشان اخلاق مدیریت را در خود پرورانده بودند که پیروز شدند .

فرماندهان از عجب و خود بزرگ بینی اعتراض می کردند و وقتی دیگران به خاطر فضائل اخلاقی و روحیه نظامی آنان را می ستودند و خواستند برای آنها قداستی قائل شوند بلافاصله با دادن نسیجهایی به خود مانند اینکه پیش از جنگ محصل یا کاسب یا بنا بوده ام و تمجید را می شکستند.<sup>۲۰</sup>

- وقتی حضرت امام پس از ۱۵ سال به هنگام بازگشت به کشور

شنید که کمیته استقبال تشریفاتی را مهیا کرده است پیغام داد که مگر کوروش وارد ایران شده ، این کارها لازم نیست یک طلبه از کشور خارج شده باز وارد ایران شده .<sup>۲۱</sup>

### ۳. تأثیر مدیریت صحیح فرماندهان در پیروزی دفاع مقدس

در این اینجا به وظایف فرماندهان در دفاع مقدس می پردازیم زیرا که انجام صحیح این وظایف بود که به پیروزی آنان منجر شد ، به طور کلی می توان گفت یک مدیر و فرمانده ده وظیفه عمده و اصلی دارد:

#### ۳-۱ تصمیم گیری

مدیر باید قبل از هر چیزی برای انجام وظایفی که بر عهده او محول شده تصمیم گیری لازم را به عمل آورد و برای انجام این مقصد باید از امور

زیر کمک گیرد.

الف) آگاهی ها و تجربه های گذشته

ب) بهره گیری از مشاوره

در احادیث متعددی که از شخص پیامبر(صلی الله علیه و اله و سلم) در منابع معروف اسلامی نقل شده رابطه علل یا مسئله تصمیم گیری به خوبی منعکس است که حدیث "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ"<sup>۲۲</sup> عمل در گرو تصمیم گیری ماست، از معروفترین احادیث در این زمینه است.

#### ۳-۲ برنامه ریزی

بعد از آن که کلیات مسائل در شورا برای مدیر روشن شد و به مرحله تصمیم گیری در آمد برای تحقق بخشیدن و اجرای آن نیازمند به برنامه ریزی است.

- یک مدیر خوب کسی است که از قدرت برنامه ریزی بهره کافی داشته باشد که آن نیز با استفاده از

تجارب شخصی و استفاده از تجارب دیگران انجام می گیرد. بنابراین بدون برنامه ریزی هرگز نباید و نمی توان وارد عمل شد.

در داستان حرکت امام حسین و یارانش به سوی کربلا می خوانیم که در یکی از منزل گاه ها دستور داد که بیش از حد نیاز آب با خود بردارند که سر آن بر همگان روشن نبود اما هنگامیکه با لشکر حر در وسط بیابان بی آب و علف رو به رو شد امام دستور داد آبهای اضافی را در اختیار لشکر دشمن که سخت تشنه بودند قرار دهند و این امر اثر عجیبی در روحیه حر و لشکریانش گذاشت.<sup>۲۳</sup>

#### ۳-۳ سازماندهی

هدف از سازماندهی تقسیم کار در یک مجموعه است ، به طوری که مسائل زیر در آن تأمین گردد.

\* هیچ کاری بدون مسئول نماند

\* هرکاری به افرادی که از عهده

آن بر می آیند سپرده شود.  
 \* سلسله مراتب در تقسیم پستها در نظر گرفته شود.

در حالات پیامبر می خوانیم که حتی برای رساندن یک پیام میان اصحاب و یارانش بررسی می کرد و کسی را برمی گزید که از همه شایسته تر برای ابلاغ پیام بود . چنانچه در مسئله قرأت آیات سوره براءت در موسم حج برای مشرکان مکه که در حقیقت " اعلام پایان عمر شرک و بت پرستی " بود ، پیامبر اصرار داشت که طبق فرمان الهی علی (علیه السلام) عهده دار آن شود چرا که از همه برای این کار شایسته تر بود.<sup>۲۴</sup>

#### ۳-۴ ایجاد هماهنگی

دیگر از وظائف مهم مدیر ، نقش هماهنگ کننده اوست ، او در عین اینکه رابطه خویش را با نفرات خویش باید حفظ کند ، نقش هماهنگ کننده را نیز باید هرگز

فراموش نکند. چرا که

#### حوادث پیش بینی نشده

مدیران و فرماندهان وظیفه دارند در مواقعی که حوادث پیش بینی نشده رخ می دهد چاره جویی برای کار پیدا کنند زیرا یک سازمان همانند بدن انسان است که در جریان کار گاهی با موانع و عوارضی برخورد می کند و بیمار می شود، مدیر و فرمانده در این حالت فوق العاده باید همچون یک طبیب ماهر و قاطع با کمک مشاورانش فوراً دست به کار شود.

#### ۳-۶ جذب نیروهای صالح

مدیر برای وصول به اهداف خود، در سازمان و تشکیلاتی که تحت پوشش مدیریت اوست باید همراهان هم فکر و هم عقیده، صالح، امین و درستکار داشته باشد که آنها را به تدریج از میان افراد لایق جذب کند.

پاره ای از وظایف فرماندهان در زمان دفاع مقدس ذکر شده که به

**مفردات خوب هرگز ضامن پیروزی نیست بلکه یک ترکیب صحیح و هماهنگ پیروز است.**

- هر قدر سازمانی گسترده تر و پیچیده تر شود مسئله هماهنگی در آن حساستر می شود تا آنجا که گاه انسان با وسائل عادی نمی تواند آن را تأمین کند و ناچار از وسایل دقیق صنعتی کمک می گیرد.

- به تاریخ اسلام بر می گردیم یک نا هماهنگی در لشکر اسلام در جنگ اُخُد سبب شد که شکست سختی بر ارتش اسلام وارد گردد و ضایعاتی در حدود ۷۰ شهید آن هم شهیدانی مانند "حمزه سید الشهداء" به بار آورد.<sup>۲۵</sup>

#### ۳-۵ چاره جویی در برابر

جز این وظایف و وظایف دیگری را نیز بر عهده گرفته بودند مانند قدردانی، توبیخ و تشویق و ...

**آنچه در تاریخ راجع به تواضع و افتادگی فرماندهان اسلام مشاهده شده ، با وقوع انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام (رحمت الله علیه) در خاک پای میهن مشاهده شد و ثابت شد که فرهنگ اسلام اکسیری است که هر مرسی را به طلا تبدیل می کند.**

در اینجا به گفتن یک خاطره از یکی از فرماندهان اکتفا می شود، در سال ۱۳۶۱ - ماه آبان در خط پدافندی تپه های مشرف بر شهر

مندلی عراق مستقر بودیم ، فرماندهی گردان ما آقای محمد جواد آخوندی و فرماندهی خط آقای رجبعلی آهنی بودند . مدت دو ماه می گذشت که در خط پدافندی به سر می بردیم . لباسهایمان فرسوده شده بود . وقتی برای دریافت لباس بهتر به فرماندهی گردان مواجه می شدم و حق داشتم ابتدا او را نشانم ، از خود ایشان سراغ خودشان را گرفتم. مرتبه اول و دوم پرسیدند: با آهنی چه کار دارید؟ گفتم: کار شخصی دارم و می خواهم یا خودشان صحبت کنم.

او وقتی دید من مصر به دیدار آهنی هستم فرمود: "آهنی خودم هستم بفرمائید!" تعجب کردم چون فکر می کردم یک فرمانده رده بالا حتما با ما تفاوتهای جسمی و لباسی و ظاهری خواهد داشت . تماشای لباسهای بسیجی و قیافه ی مظلوم او مرا برای چند لحظه ای سر جایم میخکوب کرد و به

فکر فرو برد ، در حالی که از عرش ب فرش آمده بودم درخواستم را به ایشان گفتم ، ابتدا در یاسخم لیخندی زد و سپس مرا به سنگر دعوت کرد وقتی داخل سنگر شدیم آقای آهنی لباسهایش را در آورد ، تعجب کردم!!! . پرسیدم این چه کاریست ؟ ایشان گفت : می خواهم لباسهایم را با شما عوض کنم . فهمیدم این مشکل منحصر به من نیست، مشکل کل مجموعه است. تعویض لباس را قبول نکردم و با شادی با همان لباس پاره برگشتم.

وقتی به سوی سنگرم قدم برداشتم . درراه انگار روی آسمان راه می روم . خودم را همطراز با فرماندهی می دیدم و خدا را شکر می کردم تا این حد عدالت در کشورم اجرا می شود.<sup>۲۶</sup>

- امام خمینی (رحمت الله علیه) با تدابیر خود در زمان دفاع مقدس تمام نیروها را سازماندهی می

کرد تا وقتیکه جنگ خاتمه پیدا کرد و به پیروزی رسید به امید اینکه این انقلاب به انقلاب جهانی امام زمان (عج) منجر شود.

#### نتیجه گیری

مدیریت یکی از مهمترین شاخصه هاست که در هر کاری وجود آن ضروری است البته با این شرط که مدیریت اسلامی باشد و مدیران و فرماندهان باید ویژگی های یک مدیر و فرمانده اسلامی را دارا باشند، مانند: ایمان به هدف ، علم و قدرت ، امانت و درستکاری ، ...

وجود مدیریت صحیح در یک مجموعه هماهنگی ایجاد می کند و به مجموعه استحکام می بخشد همانطور که در دفاع مقدس با رهبری امام خمینی (رحمت الله علیه) وحدت عجیبی بین اعضا ایجاد شده بودو همین وحدت و همدلی بود که به موفقیت آنها منجر شد.

### پيشنهادات

- به رسانه ملی پيشنهاد می شود در مورد دفاع مقدس بیشتر مستند تهیه کنند.

- به مدیران پيشنهاد می شود فرماندهان دفاع مقدس را الگوی خود قرار داده و ویژگی های فرماندهان اسلامی را در خود پرورش دهند.

به مطبوعات پيشنهاد می شود خاطرات و وصیت نامه شهدا را در سطح وسیع تری درج کنند.

### پی نوشتها:

۱. بقره ۲۸۵
۲. طه ۲
۳. ناصر مکارم شیرازی، فرماندهی در اسلام ص ۵۲
۴. ابی بکر احمد بن الحسین البیهقی، سنن بیهقی، جلد ۱۰، ص ۱۱

۵. محمد دشتی، نهج البلاغه، نامه شماره ۵
۶. ابی الحسین مسلم بن الحجاج نیشابوری، صحیح مسلم، جلد ۲، ص ۲۲.
۷. محمد دشتی، نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱
۸. همان، نامه عثمان بن حنیف
۹. طه ۲۵ تا ۳۴
۱۰. طه ۳۵
۱۱. انترچاق ۱
۱۲. اتعام ۱۲۵
۱۳. زمر ۲۲
۱۴. نحل ۱۰۶
۱۵. آل عمران ۱۵۹
۱۶. محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۳، ح ۵۰۹۲
۱۷. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۶
۱۸. طلاق ۴
۱۹. رک : محمد محمدی ری شهری، اخلاق مدیریت در اسلام
۲۰. علی تقی زاده اکبری، ویژگی های فرهنگی و معنوی دفاع مقدس، ص ۷۳
۲۱. اسماعیل فردوسی پور، همگام با خورشید، ص ۴۹۱
۲۲. محمد بن الحسن حر عاملی وسائل تبعه ج ۱ ص ۳۳
۲۳. رک : محمد بن محمد نعمان، الارشاد، جلد ۲ صفحه ۷۸
۲۴. اجزاعلمی الفضل بن الحسن طبرسی، تفسیر مجمع البیان، سوره توبه
۲۵. محمد حسین ریاحی، سیره بن هشام، ج ۳ ص ۱۲۹
۲۶. محمد علی گنجی فرد، خاطره دفاع مقدس، ص ۹۰

### منابع و مأخذ:

۶. فردوسی پور، اسماعیل، همگام با خورشید، مجتمع فرهنگی امام خمینی، فردوسی، ۱۳۷۲
۷. گنجی فرد، محمد علی، خاطره دفاع مقدس، قهستان، بیرجند، خرداد ۹۰
۸. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، المعارف الاسلامیه، تهران، بی تا
۹. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، حمیدرضا شیخی، دارالحدیث، قم ۱۳۸۱
۱۰. محمدی ری شهری، محمد، اخلاق مدیریت در اسلام، دارالحدیث، بی جا ۱۳۷۷
۱۱. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، الارشاد، مجمع البحوث الاسلامیه، مشهد، ۱۴۱۰ ق.
۱۲. مکارم شیرازی، ناصر، مدیریت و فرماندهی در اسلام، مدرسه امام علی ابن ابی طالب، قم، ۱۳۷۴ ش.
۱۳. نیشابوری، ابی الحسین مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۷۳-۱۳۹۲.
۱. بیهقی، ابی بکر بن الحسین، سنن بیهقی، دارالفکر، بیرون، بی تا
۲. تقی زاده اکبری، علی، عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس، زمزم هدایت، بی جا، ۱۳۸۷
۳. حر عاملی، محمد بن الحسن، وسائل تبعه، حمید صالح ابوالقاسمی، عصر رهاس، قم، ۱۳۸۶
۴. ریاحی، محمد حسین، سیره ابن هشام، خرم، بی جا، ۱۳۷۹
۵. طبرسی، ابوالعلی الفضل بن الحسن، مجمع البیان، احمد بیهقی، قراهناسی، تهران، ۱۳۸۱



توسک عظیمی تو سپه گری می تو سیمای

طعام روح

تو براننده فضیلتی تو سزاوار سائی



بیانات مقام معظم رهبری

اساساً جهاد واقعی و شهادت در راه خدا، چیز یا مقدمه ای از اخلاصها و توجه ها و چیز با حرکت به سمت "انقطاع الی الله" حاصل نمی شود.

\*شروع دفاع مقدس یعنی شروع افتخارات این ملت، شروع شروع تهاجم دشمن یعنی شروع دفاع مقدس، ماه شروع شعله ور شدن آتش خیانت استکبار یعنی شروع بروز شجاعت همه ی قشرهای ملت برای ایستادگی در مقابل استکبار، پس این افتخار دارد.

تو براننده فضیلتی تو سزاوار سائی

مکان ذکر تو گویم که تو پاکتی خندان

طعام روح

ز نوم بن بر جهان ه که تو ام را بهمانی



قال رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم):

مَنْ لَتِيَ الْعَدُوَّ فَضَبَّرَ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُغْلِبَ لَمْ يُفْتَنَ فِي قَبْرِهِ

هر کس رو در روی دشمن قرار گرفت (با دشمن درگیر شد) و استقامت کرد تا کشته و یا پیروز شده در قبر مورد آزمایش قرار نمی گیرد. از او سؤال نمی شود.

کذالعمال، ج ۴، ص ۴۱۰ حدیث ۱۰۶۶۲

ز نوم بن بر جهان ه که تو ام را بهمانی

# سبک زندگی زنان



## در فرهنگ مقاومت

### چکیده:

این مقاله با عنوان سبک زندگی زنان فرهنگ مقاومت در دو قسمت تهیه شده است که در قسمت اول به زندگی فردی و در قسمت دوم به زندگی اجتماعی زنان اشاره شده است.

### کلیدواژه:

سبک زندگی، زنان، دفاع مقدس

### مقدمه:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی زنان هنوز نیاسوده بودند و خستگی مبارزه علیه رژیم پهلوی از تن بیرون نکرده بودند که ناچار به

دفاع از انقلاب شدند. و به نقش‌ها تازه‌تر در عرصه‌های جدیدتر پرداختند افتخارات دفاع مقدس، حضور پر شور زنان در همه‌ی صحنه‌ها به ویژه در امر پشتیبانی و امداد رسانی و تدارکات است. زنان متعهد ما نه تنها با تربیت فرزندان مبارز، نیروی انسانی مورد

### ۱-۱ ایمان

وقتی که از امامان ما سؤال می‌کنند که ایمان چیست می‌فرمایند: (الایمان معرف بالجنان و اقرار باللسان و عمل بالارکان)<sup>۱</sup>

ایمان با سه چیز محقق می‌شود اعتقاد قلبی، اقرار به

زبان، و عمل با اعضا و

### جوارح.

اصلاً امامان ما عمل را جزو ایمان می‌دانند یعنی کسی که عمل ندارد ایمان ندارد خاصیت ایمان در وجود انسان این است که راه او را هموار و دشواری‌ها را در نظرش کوچک می‌کند، همت او را بالا می‌

نیز جبهه‌ها تأمین می‌کردند بلکه با مشارکت فعال در امور پشتیبانی، وظیفه‌ی مضاعفی را عهده‌دار می‌شدند از همه مهم‌تر زنان و همسرانی که با صبر و شکیبایی و ایمان قوی جای پدر را در خانواده پر نموده و سرپرستی فرزندان را عهده‌دار می‌شدند که در واقع زینت وار پرجم شهادت و ایثار را به دوش می‌کشیدند و امروز هم به عنوان آیه‌های مجسم ایثار و پیام آوران فرهنگ حماسه و شهادت، در ناصیه‌ی فرهنگ ما می‌درخشند.

### ۱. زندگی فردی:

در این قسمت به زندگی فردی زنان می‌پردازیم.

برد و او را از الوده شدن به خواسته‌های حقیر دنیا باز می‌دارد.<sup>۲</sup> ایمان و بینش عمیق زنان مسلمان کشورمان عامل مؤثری در پیروزی جنگ محسوب می‌شود. و سبب شد تا بر مشکلات پیش آمده چیره شوند و صبر و استقامت آن‌ها زیاد شود زیرا به پیروزی و یاری خدا ایمان قلبی داشتند و ترسی از غیر خدا نداشتند و در مقابل تهدید دشمنان آسیب‌ناپذیر و در مقابل مشکلات کاری مقاوم می‌شدند. آن‌ها به صورت‌های مختلف فداکاری‌های بزرگ از خود نشان می‌دادند چه آن‌ها که در خانه‌ها می‌ماندند و وظیفه‌ی پدری را علاوه بر وظایف خود بر عهده می‌گرفتند چه آن‌ها که در میدان رزم حاضر

می شدند و دوشادوش رزمندگان به مبارزه می پرداختند. فداکاری تنها ناشی از دین نیست بلکه ناشی از یک احساس معنوی است که همان ایمان عمیق و مذهبی است. در پایان به سخنی از رهبر گرانقدرمان در مورد این موضوع اشاره می کنیم: در جنگ تحمیلی اگر امثال مادران و همسران شهید ایمان، صبر و معرفت خود در قبال فداکاری های جوانان و مردان را نشان نمی دادند جنگ پیروز نمی شد.<sup>۳</sup>

### ۱-۲ صبر

صبر یعنی تحمل سختی ها و دشواری ها به منظور رسیدن به اهداف و ارمان های مقدس. لازمه ی این صبر زبان به شکایت

نگشودن و بی تابی نکردن و در عین حال توفیق پیروزی و رهایی از سختی ها را از خداوند متعال خواستار شده است. چنان که خدای متعال در قرآن کریم می فرماید: "وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ"<sup>۴</sup> صبر کن و صبر تو فقط برای خدا باشد.

زنان مؤمن در عصر پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) هنگام شهادت رزمندگان اسلام استقامت و صبوری شگفت انگیزی از خود نشان دادند. مادران و خواهران و همسران شهیدان دفاع مقدس نیز انچنان صبور و شکیبا بودند که قلم از به تصویر کشیدن عظمت آن

عاجز است و ما در این جا تنها به بیان نمونه ای بسنده می کنیم.

یکی از رزمندگان درباره ی صبر مادر یکی از شهدا چنین می گوید: در سال ۶۱ برادر نعمت الله کلول مسئول تسلیهات لشکر ۷ به شهادت رسید و می بایست خبر شهادتش را من به خانه ی ایشان می دادم. وقتی برای شناسایی جسد به بیمارستان رفته مسئول سرد خانه گفت: کدام کلول؟ ما در اینجا دو شهید به این نام داریم.

حقیقتاً حال خود را نمی توانم وصف کنم. بالاچاره به منزل ایشان رفته و بعد از مقدمه چینی گفتم: حقیقت این است که نعمت الله شهید شده مادرش تنها یک کلمه گفت: شکرا گفتم: مطلب به همین

جا ختم نمی شود محمد رضا هم شهید شده است پس از این ان مادر گرانقدر گفت: خدا داد، خدا هم برد.<sup>۵</sup>

### ۱-۳ دنیا گریزی و ساده

#### زیستی

در میان تعالیم دینی، از دنیا یا تعبیر مختلفی یاد می شود. گاهی مورد مذمت بسیار قرار می گیرد و گاهی مورد ستایش.

- لذا لازم است برای فهم ماهیت دنیا از نصوص دینی پرسش کنیم. در برخی نصوص دینی دنیا را مورد توجه قرار می دهند طوری که مولای متقیان (علیه السلام) می فرمایند: "وَ إِنَّمَا يَنْظُرُ الْمُؤْمِنُ إِلَى الدُّنْيَا بِعَيْنِ الْأَعْتَابِ، وَيُتَقِنَاتُ مِنْهَا

بِطَنِّ الْإِضْطِرَارِ."<sup>۶</sup>

### نگاه نمی کند مومن به

### سوی دنیا مگر به چشم

### عبرت گرفتن و قوت و

### روزی بومی دارد از دنیا به

### قدر اضطرار و احتیاج شکم!

بنابراین دنیا عبرتکده می باشد و بهره وری از آن در حد نیاز و ضرورت مفید است. برای مبارزه در راه خدا و رسیدن به تقرب الهی شرایطی وجود دارد که مهم ترین رکن آن تجارت دنیا و آخرت است و منظور از دنیا توجه به غیر خداست. این خصیصه ی زنان سرزمین مان در زمان جنگ بود!

آنها تعادل را رعایت کردند هم دنیا را داشتند و هم آخرت را. ایمان قوی شان سبب شد تا با ساده ترین امکانات و شرایط زندگی کنند و در عین حال در دل ذره ای ناراحتی و شکایت نداشته باشند. و حتی عده ای از آنان حاضر شدند خانه هایشان را به نزدیک ترین مکان ها به جبهه ها انتقال دهند و به همسرانشان گلایه نمی کردند بلکه همکاری آنها باعث تقویت روحیه ی همسران رزمنده شان می شد. آنان از اسارت پول و اشرافی گری و حرص از آزاد بودند؛ و دل هاشان را از تمتعات دنیایی پاک کردند و برای حضور در محضر حق تعالی آراستند. بسیاری از رزمندگان در سخنانشان به همکاری همسرانشان

در ساده زیستی اشاره می کنند و می گویند: "هر دو باهم در این راه به کمال رسیدند."

## ۲- زندگی اجتماعی

در این قسمت به نقش زنان در زندگی اجتماعی می پردازیم.

### ۱- ۲- تدارکات:

به موقع رساندن تدارکات و مهمات مورد نیاز جبهه ها از عوامل مهم کسب پیروزی در جنگ است. زنان مسلمان و بیرون حضرت فاطمه و زینب (سلام الله علیها) در تمام کشور به ویژه نقاط مرزی و جبهه ها تمام توان خود را برای فراهم کردن تدارکات مورد نیاز رزمندگان به کار گرفتند. دوختن لباس، پختن نان، شستن و رفوی

لباس ها، پرکردن خشاب و حمل و نقل مهمات و جمع آوری و ارسال انواع خوراکی و وسایل مورد نیاز رزمندگان اشاره می کنیم. یکی از خواهران بسیجی خرمشهری می گوید: با آغاز جنگ خواهران آموزش دیده خود را به سپاه معرفی می کردند و به آنها گفته شد شما وظیفه ی محافظت از مهمات را بر عهده بگیرید.

صندوق های مهمات بسیار بزرگ و سنگین بود اما عشق و علاقه ی خواهران به اسلام و خدمت به انقلاب سبب شد سنگینی و فشار ناشی از جابه جایی صندوق ها را احساس نکنند و اغلب با دست های خون آلود و زخمی آن ها را جابه جا می کردند. خانم خاکباز همراه

یک گروه از خواهران به جبهه می رود و در شب عید نوروز برای رزمندگان سبزی پلو با ماهی درست می کند! بیشتر فعالیت های آشپزخانه ی شهید چمران که روزانه ۵۰ هزار نفر را غذا می داد به دست بانوان انجام میشد. خانم فاطمه زارعی ۶۰ ساله در زمان عملیات ۲۴ ساعته در پشت جبهه یکسره نان میپخت و تنها جهت انجام عبادات دست از کار می کشید.<sup>۸</sup>

### ۲-۲ مداوا و پرستاری

در دفاع مقدس شیر زنانی به تاسی از زنان صدر اسلام در مناطق جنگی و زیر آتش دشمن پروانه وار مجروحان را مداوا و پرستاری می کردند. در زمانی که شهر اهواز

نسبتا خالی از سکنه بود و باران توپ و موشک و خمپاره بر شهر می بارید این فرشتگان سپید پوش دست از جان شستند و شب و روز با فداکاری و ایثار و ترک خانواده ی خود بر بالین مجروحان به پرستاری مشغول شدند و در مداوای آنان از هیچ کوششی فروگذار نکردند. گاه هفته ها و ماه ها از دیدن خانواده و فرزندان خویش محروم می ماندند تا رزمندگان سلامتی خود را باز یابند و به جبهه باز گردند.<sup>۱</sup> یکی از خواهران دربارہ

### ۳-۲ انتقال مجروحان و شهیدان

یکی از رزمندگان از تلاش خواهران فداکار در خرمشهر چنین حکایت می کند: ضمن راه رفتن دوخواهر امدادگر را دیدم که یک زخمی را

کشیده شدن ما به سر کار بود. بیشتر بچه های روزگار، شب هم می ماندند و بدون احساس خستگی هم پای دیگر پرسنل شب کار، فعالیت می کردند. خدا نیرویی به آنها داده بود که هیچ وقت احساس خستگی نمی کردند خواهری بود که در طول روز فقط ۳ ساعت خوابیده بود. بعضی از خواهران وقتی ۱۲ ساعت کارشان تمام می شد تازه به فرودگاه می رفتند و در درمان مجروحین اعزامی کمک می کردند.<sup>۲</sup>

به دوش انداخته و از منطقه درگیری به سوی مسجد می برند. و نزدیکشان خمپاره می افتاد اما آن دختران دلیر و با خونسردی راهشان را ادامه می دادند.<sup>۳</sup> در دفاع مقدس زنان گاه وظیفه ی حمل مجروحان و تخلیه ی شهیدان را به عهده می گرفتند. برای نمونه زنی بود که حدوداً ۲۱ سال داشت و شوهرش در کویت کار می کرد و بچه ۶ ماهه اش را نزد مادرش گذاشته بود و خانه اش در اثر اصابت خمپاره ویران گشته بود. و در مسجد زندگی می کرد. وقتی نبردها شدت گرفت با بچه ی کوچکش سنگر به سنگر می رفت و زیر گلوله های دشمن زخمی ها را به دوش می

کشید و به بیمارستان حمل می کرد و شهیدان را با آمبولانس به ماهشهر حمل می کرد و پس از شستن و دفن کردن باز می گشت. دخواهر به نام های زهرا و لیلا حسینی برای پیکرهای شهیدان قبر می کشند و بدون ترس از سگ هایی که در قبرستان بودند آنها را دفن می کردند. و حتی روزی که خبر شهادت پدر و برادرشان را به آنها دادند با روحیه ای قوی و چهره ای آرام اجساد آن دو را دفن کردند.<sup>۱۲</sup>

#### ۲-۴ تشویق و حمایت عاطفی

##### رزمندگان

زنان در تشویق مردان به حضور در جبهه و ثبات در صحنه ی نبرد

نقش بسیار مهمی داشتند. پیش از بیان نمونه هایی از این گونه تلاش زنان در دفاع مقدس سختی جاودانه از امام (رحمت الله علیه) در وصف ایشان به عنوان حسن مطلع این بحث می آوریم.

"این پیروزی را ما از بانوان داریم، قبل از اینکه از مردان داشته باشیم. بانوان عزیز ما اسباب این شدند که مردها هم شهامت پیدا کنند. مقاومت و فداکاری این زنان بزرگ در جنگ تحمیلی آنقدر اعجاب آمیز است که قلم از ذکر آن عاجز بلکه شرمسار است."<sup>۱۳</sup> رزمنده ای از گفت و گوی مادری با فرزند جانبازش یا شگفتی زیاد چنین یاد می کند: "موحدی که چند روز پیش دستش از ساعد قطع شده

بود مادرش زنگ زد با کمال تعجب صدای خنده از دو طرف سیم به گوش می رسید انگار دو رفیق با هم شوخی می کنند دیدم مادر به پرسش می گوید: مبادا ناراحت شوی هنوز یک دست و دو پای دیگر داری"<sup>۱۴</sup>. همچنین در جنگ نقش حمایت روانی و عاطفی جنگجویان به زنان واگذار شد تا با روحیه دادن به سربازان، جنگ با موفقیت به پایان رسد. در جنگ تحمیلی زنان ایرانی، خود جوش وظیفه ی حمایت روحی از رزمندگان را به دوش گرفتند آن گونه که امام خمینی (رحمت الله علیه) فرمودند: "به موجب عواطفی که بانوان ابراز کردند برای جبهه کارهای بسیار مفیدی انجام دادند."

#### ۵-۲ نقش رزمی

از دیگر وظایفی که زنان به صورت خود جوش بر عهده گرفتند جنگیدن با دشمن یعنی بود. آنان حتی به جنگ با تانک های عراقی رفتند که قصد داشتند از مرز شلمچه بگذرند و به تدریج خود را به سلاح مجهز کردند تا مردانه با دشمن بچنگند

زنان رزمنده در خرمشهر کارهای دیگر را نیز بر عهده داشتند که مراقبت از تسلیحات، نگهداری از پیکر شهیدان و توزیع سلاح بین رزمندگان از آن جمله است. در جبهه های دیگر هم وضع به همین صورت بود: یک زن سوستگردی با آرد مسموم نان پخت و با آن تعدادی از عراقی ها را از پای

درآورد و باز در این شهر مادر شهیدی ۱۱ سرباز عراقی را به خانه اش دعوت کرد و به آنها غذا داد زمانی که سربازان به استراحت پرداختند و به خواب رفتند، در اتاق را قفل کرد و بسیجی ها را با خیر ساخت و خود هم با چوب دستی به جان آنها افتاد.<sup>۱۵</sup>

##### نتیجه

از آنچه گفته شد نتیجه می گیریم حضور مؤثر و متعهدانه ی بانوان ایرانی در عرصه های مختلف نظام در طول دفاع مقدس به نحو چشمگیری حتی در برخی زمینه ها مؤثر تر از مردان انجام گرفته است. در حال حاضر هم بانوان نباید از این نکته غافل شوند که حیاتی بودن حضور متعهدانه ی

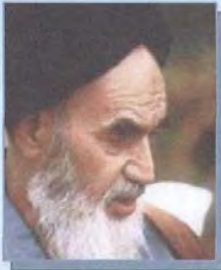
آنها تنها در طول دفاع مقدس خلاصه نشده و جامعه ی اسلامی ما که اکنون از جهات مختلف مورد هجومی دشمنان خارجی و داخلی قرار گرفته است بیش از همه ی زمان های دیگر و حتی بیش از دوران انقلاب و دفاع مقدس به حضور مؤثر ان ها در جامعه نیاز است.

##### پی نوشتها:

۱. اداره ی کل پژوهش و اسرزش سیدالایمان روشن پینانه-تهران ۱۳۸۸ ص. ۲۱۷
۲. اسماعیل مصوری، استانی با دفاع مقدس، تهران ۱۳۹۱، ص. ۳۳۸
۳. محسن کریمزایی، زن و بازیابی هویت حقیقی، تهران ۱۳۹۰، ص. ۲۸۱

۴. نعل ایه ۱۲۶
۵. روزنامه ی جمهوری اسلامی ۳۷/ ۱۲ ص ۷۴
۶. نهج البلاغه فیض الاسلام حکمت ۳۶۷
۷. علی تقی زاده، عوامل فرهنگی و معنوی، زمزم هدایت ج ۱، ص ۵۲۰
۸. فریبا انبسی، زنان و دفاع مقدس، دفتر سوم، ۱۳۸۴، ص ۲۵۱
۹. سیما درانی، مجموعه مقالات دانشگاه و دفاع مقدس، ۱۳۸۲، ص ۳۳۰
۱۰. همان، ص ۵۳۵
۱۱. وزارت ارشاد اسلامی، حدیث حماسه ها، تهران، ۱۳۶۱، ص ۵۹
۱۲. مجموعه مقالات دانشگاه و دفاع مقدس، سیما درانی، ص ۳۳۱
۱۳. روح الله خمینی، صحیفه ی نور، ج ۱۶، ص ۱۲۶
۱۴. ماهنامه صف ارتش جمهوری اسلامی، ش ۶۴، فروردین ۶۴، ص ۳۵
۱۵. مرضی شیروی، نقش سیاسی و اجتماعی زنان در تاریخ معاصر، ص ۹۴
۱۶. مرضی، نقش سیاسی اجتماعی زنان در تاریخ معاصر، زمزم هدایت، تهران ۱۳۸۶
۱۷. کره لایس، محسن، زن و بازیابی هویت حقیقی، انتشارات انقلاب اسلامی، تهران ۱۳۹۰
۱۸. منصوری، اسماعیل، آشنایی با دفاع مقدس، انتشارات خادم الرضا، تهران ۱۳۹۱
۹. وزارت ارشاد اسلامی، حدیث حماسه ها، تهران ۱۳۶۱
۱۰. ماهنامه صف - ارتش جمهوری اسلامی ایران، ش ۶۴ فروردین ۶۴
۱۱. روزنامه جمهوری اسلامی و دفاع مقدس، بی جا، ۱۳۸۴
۱. ادلوه ی کل پژوهش و آموزش سیما، ایمان روشن بینانه، واحد انتشارات خدمات آموزش و پژوهش، تهران، ۱۳۸۸
۲. انبسی، فریبا، زنان و دفاع مقدس، دفتر سوم، بی جا، ۱۳۸۴
۳. تقی زاده، علی، عوامل معنوی و فرهنگی، جلد اول، زمزم هدایت، قم، ۱۳۸۷
۴. درانی، سیما، مجموعه مقالات دانشگاه و دفاع مقدس، بی جا، ۱۳۸۴

منابع و مأخذ:



# عشق از دریچه عقل

## مفهوم عشق در قرآن

عشق محبت شدید و علاقه خاصی است. در قرآن کلمه عشق به سراحت نیامده ولی مفاهیمی دیگری معنای آن را رسانده اند، وادی عشق با فضای عشق متفاوت است. رابطه عقل و عشق اینگونه می باشد که؛ فلاسفه حامی عقل و عرفا حامی عشق هستند. عقل عشق آفرین است.

## مفهوم عقل در قرآن

نیروی سالم و به دور از شهوت و غضب که با درک حقایق و نیکی ها و زشتی ها انسان را به سوی نجات از جهنم و

نیل به عبودیت و بهشت هدایت می کند.

## و مقاومت عبارت است از:

تلاش برای نگه داشتن یک هدف، آرمان و...

عقل و عشق در قیام حسینی

در جامعه بشری افراد عاقل و تیزبین که با عقل خود راه بشر را روشن کرده اند کم نیستند؛ اما آنها نتوانسته اند تمام راه را نشان دهند به همین دلیل ما نیازمند انبیاء و اولیاء الهی هستیم.

جریان کربلا از جهتی جنگ بین عقل و عشق بود. و از جهتی هماهنگی کامل عقل و عشق. بسیاری از مؤمنان،

علماء و عقلای زمان امام حسین (علیه السلام) وی را از حضور در صحنه کربلا باز می داشتند یا به ایشان توصیه می کردند، خاندان خود را در این سفر بی بازگشت، همراه خود نبرد.

آنها عاقلانی بودند که به فضائل اخلاقی ایمان داشتند ولی همه امور را بر اساس عقل، مصلحت سنجی میکردند و مرگ و آوارگی و اسارت را که رهاورد این سفر بود، خوش نمی دانستند.

از طرفی دیگر امام حسین (علیه السلام) مرگ و آوارگی و اسارت را میدید، اما او عاشق بود و به ندای (ارجعی الی ربک) پاسخ می داد و به وسوسه عقل دور اندیش توجه نداشت.

امام حسین (علیه السلام) که در مرحله عشق حقیقی در حق تعالی غرق بود، دفاع از حق را تنها در مرگ و آوارگی و اسارت میدید. و چنین هم کرد.

وقتی در جریان جنگ صفین به سرزمین کربلا رسیدند، فرمودند: اینجا اقامت گاه سواران و آرامگاه عاشقان شهید است.

امروز بر همگان روشن است که اگر امام حسین (علیه السلام) نصیحت عاقلان آن روز را می پذیرفت از اسلام تنها اسمی باقی مانده بود. واقعیت و حقیقت اسلام در بند بنی امیه اسیر میشد و به دست ما نمی رسید! فداکاری

در قیام حسینی.

بہتر است، بہترین تفسیر از واقعہ عاشورا از زبان عقل برین و عشق کامل حضرت زینب (سلام الله علیہا) بشنویم. ابن زیاد بہ روش جبر گرایان کردار خود گفت:

چگونه دیدی کاری را کہ خدا با برادر و خاندانت کرد؟

حضرت فرمودند: "ما رأیت إلا جمیلاً..." جز خوبی چیزی ندیدم، آنها کسانی بودند کہ خداوند سرنوشتشان را شہادت قرار داده بود، و بہ خوابگاه ابدی خود رفتند.

# کلام آخر

شروع دفاع متنس یعنی شروع افتخارات این ملت  
شروع تهاجم دشمن یعنی شروع دفاع مقدس ما  
شروع شطه‌ور شدن آتش خیانت استکبار یعنی  
شروع بروز شجاعت همه قشرهای ملت برای  
ایستادگی در مقابل استکبار و پس این افتخار دارد  
هفته جنگ در حقیقت هفته ایثار است هفته ای  
فداکاری است هفته ای است که در آن ریزش گریه  
آزمایش فداکاری ملت ما شکل گرفته است  
هفته دفاع متنس یادآور حلقه‌های عظیم و به یار  
تکستن تاجی عظیمتر هر سیر انقلاب ملت است  
و هیچ‌گاه از ذهن ملت محو نخواهد شد.

